Íå ïàê³äàéöå æ ìîâû íàøàé áåëàðóñêàé, êàá íå ¢ì¸ðë³!

ÔÐÀÍÖ²ØÀÊ ÁÀÃÓØÝÂ²×

Ãàçåòà âûõîäç³öü ç ñàêàâ³êà 1990 ãîäà

¹ 21 (1432) 22 ÒÐÀ¡Íß 2019 ã.

Áåëàðóñêàÿ ìîâà ìîæà ðàçâ³âàööà âûêëþ÷íà âà ¢ìîâàõ íàöûÿíàëüíàé äçÿðæà¢íàñö³

Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ñêëàëà çàêîíàïðàåêò àá ïàäòðûìöû áåëàðóñêàé ìîâû äû íàê³ðàâàëà ÿãî ¢ àäïàâåäíûÿ ñòðóêòóðû, ó òûì ë³êó ¢ Àäì³í³ñòðàöûþ Ïðýç³äýíòà.

Íåêàòîðûÿ àäêàçû ¢æî ïðûéøë³, àëå ÿíû àäìî¢íûÿ. Íà ïûòàíí³ Ðàäû¸ Ðàöûÿ àäêàçâàå ñòàðøûíÿ Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû, äýïóòàò Ïàëàòû ïðàäñòà¢í³êî¢ Àëåíà Àí³ñ³ì:

ÐÐ: Âû àòðûìàë³ äâà àäêàçû ç Íàöûÿíàëüíàãà öýíòðà çàêàíàäà¢ñòâà ³ ïðàâàâûõ äàñëåäàâàííÿ¢ ³ ç Ì³í³ñòýðñòâà þñòûöû³. ßíû òðîøê³ àäðîçí³âàþööà, àëå ñýíñ àäç³í.

Àëåíà Àí³ñ³ì: Ìû ìîæàì ñêàçàöü, øòî í³ àäíî, í³ äðóãîå âåäàìñòâà íå ë³÷ûöü íåàáõîäíûì ïðûìàöü ãýòû çàêîíàïðàåêò. Ïðûòûì ç íåàáõîäíàñöþ ðàçâ³ööÿ áåëàðóñêàé ìîâû ÿíû ïàãàäæàþööà. Àëå ïàäòðûìë³âàöü íå æàäàþöü, ñïàñûëàþ÷ûñÿ íà òîå, øòî ¢ íàñ ¸ñöü çàêàíàäà¢ñòâà, ³ í³áûòà ¢ íàñ óñå ïûòàíí³ ¢ðýãóëÿâàíûÿ.

ÐÐ:Êàë³ âû ñêëàäàë³ ãýòû çàêîíàïðàåêò, âû àáãðóíòî¢âàë³ ÿãî íåàáõîäíàñöü ì³æ ³íøûì òûì, øòî íàâàò çàêîí àá äçâþõìî¢³ íà ïðàêòûöû ôàêòû÷íà íå âûêîíâàåööà.

Àëåíà Àí³ñ³ì: Ìû ¢ ïåðøóþ ÷àðãó ¢ ñâà³ì àáãðóíòàâàíí³ çâàæàë³ íà òîå, øòî ¸ñöü ó íàñ Êîäýêñ àá êóëüòóðû Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü, ó ÿê³ì áåëàðóñêàÿ ìîâà ïðûçíàåööà íåìàòýðûÿëüíàé êóëüòóðíàé êàøòî¢íàñöþ, à òàêñàìà íÿäà¢íà ïðûíÿòàÿ Êàíöýïöûÿ ³íôàðìàöûéíàé áÿñïåê³, ó ÿêîé áåëàðóñêàé ìîâå àäâîäç³ööà íàëåæíàå ìåñöà - à ìåíàâ³òà ÿê âåëüì³ âàæíàìó ñêëàäí³êó íàöûÿíàëüíàé áÿñïåê³ êðà³íû.

Òàêñàìà ¢ íàøûì çàêîíàïðàåêöå ¸ñöü íåêàòîðûÿ çà¢âàã³. Ìû áÿðîì ïàä óâàãó òîå, øòî áåëàðóñêàÿ ìîâà ìàå ìàã÷ûìàñöü ðàçâ³âàööà ³ çáåðàãàööà òîëüê³ íà òýðûòîðû³ ïåðàâàæíàãà ðàññÿëåííÿ áåëàðóñêàãà íàðîäà - ãýòà çíà÷ûöü, ó Ðýñïóáë³öû Áåëàðóñü. Ïðûìàþ÷û ïàä óâàãó òîå, øòî ¢ âûí³êó ïðàöÿãëàé àäñóòíàñö³ äçÿðæà¢íàãà ñóâåðýí³òýòó Áåëàðóñ³, áåëàðóñêàÿ ìîâà âûìàãàå äàäàòêîâàé ïàäòðûìê³ ¢ ïàðà¢íàíí³ ç ìîâàì³, ÿê³ÿ íàëåæàöü íàðîäàì ç áåñïåðàïûííàé òðàäûöûÿé íàöûÿíàëüíàé äçÿðæà¢íàñö³ ³ ìàþöü ñòàòóñ ì³æíàðîäíûõ. Ãýòà âåëüì³ âàæíûÿ àêöýíòû ïðà òîå, øòî áåëàðóñêàÿ ìîâà ìîæà ðàçâ³âàööà âûêëþ÷íà âà ¢ìîâàõ íàöûÿíàëüíàé äçÿðæà¢íàñö³, ³ øòî ÿíà ïàâ³ííà ìåöü ïý¢íóþ ïåðàâàãó ¢ äà÷ûíåíí³ äà òûõ ìî¢, ÿê³ÿ ìàþöü ñâàþ ¢ëàñíóþ äçÿðæà¢íàñöü, à ¢ íàñ ÿíû ç'ÿ¢ëÿþööà, íàïðûêëàä, ìîâàì³ íàöûÿíàëüíûõ ìåíøàñöÿ¢. Ãýòà òîå, íà øòî çâàæàþöü âà ¢ñ³ì ñâåöå.

ÐÐ:Âû ñêàçàë³ ¢ àäêàçàõ ¸ñöü òàêîå, øòî ïàäòðûìë³âàöü íå áóäóöü, àëå ðàçâ³âàöü õî÷óöü. Øòî ìàåööà íà ¢âàçå? Íåÿê òëóìà÷ûööà, ÿê³ì ÷ûíàì?

Àëåíà Àí³ñ³ì: Ñïðàâà ¢ñÿ ¢ òûì, øòî àäíà ðý÷ ïðûçíàöü, øòî ¸ñöü ïðàáëåìû, à çóñ³ì ³íøàÿ ïà÷àöü ³õ âûðàøàöü. Òîå æ ñàìàå ³ ç áåëàðóñêàé ìîâàé. Ó äàäçåíûì âûïàäêó ÿ ñûõîäæó ç òàãî, øòî çà 25 ãàäî¢ àä ðýôåðýíäóìó, ÿê³ áû¢ ïðàâåäçåíû àäíîñíà ìîâû, ó íàñ øìàò øòî çìÿí³ëàñÿ ¢ ãîðøû áîê íÿãëåäçÿ÷û íà ¢ñå íàøûÿ âûñ³ë³. Òûì íå ìåíø óñ¸ æ ìàÿ ïðàöà ¢ Ïàëàöå ïðàäñòà¢í³êî¢ Íàöûÿíàëüíàãà ñõîäó Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü äàå ïý¢íû ïë¸í. ßê òîå, øòî ¢ ãðàìàäñòâå, ó ãðàìàäçÿíñêàé ñóïîëüíàñö³ çàðàç òàêñàìà òðîøê³ çìÿí³ë³ñÿ íàñòðî³. ß ñïàäçÿþñÿ, øòî ïàä÷àñ íîâûõ âûáàðà¢ áóäóöü ³ñö³ íîâûÿ ñ³ëû, ïðàáåëàðóñê³ÿ ñ³ëû, ÿê³ÿ áóäóöü íà ðîçíûõ óçðî¢íÿõ óëàäû, ó ðîçíûõ óëàäíûõ ñòðóêòóðàõ ïðàñî¢âàöü ìåíàâ³òà áåëàðóñêàñöü ³ ïàäòðûìë³âàöü áåëàðóñêóþ ìîâó. Ó çíîñ³íàõ, ó ñâà³õ âûñòóïàõ íà àô³öûéíûì óçðî¢í³, ó òýëåâ³ç³éíûõ øî¢ ³ ã. ä. Ïðàêòû÷íàå âûêàðûñòàííå áåëàðóñêàé ìîâû ¢ ïóáë³÷íàé ïðàñòîðû ç'ÿ¢ëÿåööà âåëüì³ âàæíûì. ß íå çá³ðàþñÿ, ÿê êàæóöü "ñêëàäàöü ëàïê³", à êàë³ ¸ñöü ìàã÷ûìàñöü ïàëåïøûöü çàêîíàïðàåêò íà ïàäñòàâå êàíêðýòíûõ çà¢âàã, çíà÷ûöü ÿãî òðýáà ïàëåïøûöü ³ ïàäàâàöü íà ¢êëþ÷ýííå, êàë³ íå ¢ 2020, òî ¢ 2021 ãîäçå. Àëå í³ ¢ ÿê³ì ðàçå íå ñï³ñâàöü ÿãî ç ïàðàäêó äíÿ.

ÐÐ:Ìîæà íå òðýáà äàãàäæàöü òûì æà ðàñåéñê³ì òóðûñòàì, à íààäâàðîò ïàöåøûöü ³õ íåéêàé àäìåòíàñöþ ³ ¢âîäç³öü áîëüø áåëàðóñêàé ìîâû?

Àëåíà Àí³ñ³ì: Áåçóìî¢íà. ß ¢ñ¸ í³ÿê íå ìàãó äà÷àêàööà àäêàçó àä Ñàâåòà ì³í³ñòðà¢. ß íàê³ðî¢âàëà íàøàìó ñòàðøûí³, ïðýì'åðì³í³ñòðó Ðóìàñó ñâîé ë³ñò, ÿê ñòàðøûíÿ ÒÁÌ, àäíîñíà òàãî, øòî ¢ íàñ ³äçå ïàïóëÿðûçàöûÿ Å¢ðàïåéñê³õ ãóëüíÿ¢, àëå ¢ñå ìàòýðûÿëû òîëüê³ íà ðàñåéñêàé ìîâå, õîöü íà ñàìûì ïà÷àòêó - ãýòà äçåñüö³ ìåñÿöû ïà¢òàðà-äâà òàìó, íàïðûêëàä, ó ìåòðî òûäçåíü ³øë³ ðîë³ê³ ïà-áåëàðóñêó, òûäçåíü ïà-ðàñåéñêó. À ïîòûì óñ¸ ïà-áåëàðóñêó çí³êëà, ³ ¢ñå àááåñòê³, óñå íàë³ïê³, óñÿ ³íøàÿ ðýêëàìíàÿ ïðàäóêöûÿ ïà Å¢ðàïåéñê³õ ãóëüíÿõ ïàéøë³ òîëüê³ íà ðàñåéñêàé ìîâå. ß çâàäçëà ïûòàííå Ðóìàñó, ÿê ê³ðà¢í³êó àðãêàì³òýòà, øòî ñêëàäâàåööà ¢ðàæàííå, øòî àðãêàì³òýò ïà Å¢ðàïåéñê³õ ãóëüíÿõ ïðàöóå íà òîå, êàá óñå íàâåäí³ê³ ãýòàãà ìåðàïðûåìñòâà ¢ñïðûíÿë³ íàø Ì³íñê íå ÿê ñòàë³öó íåçàëåæíàé äçÿðæàâû ç óñ³ì³ àòðûáóòàì³ ¢ëàäû, à ïðîñòà ÿê ïðàâ³íöûéíû ãîðàä ñóñåäíÿé êðà³íû. Àäêàçó ÿ ïàêóëü íå ìàþ. Ñïàäçÿþñÿ, øòî íà ãýòûì òûäí³ ÿ ¢ñ¸ æ àòðûìàþ àäêàç. ß ðàçóìåþ, øòî ³ì ñêëàäàíà ãýòà, àëå íå áà÷ó, êàá ñ³òóàöûÿ ìÿíÿëàñÿ. Âûðàáëåíàÿ ïðàäóêöûÿ òîëüê³ íà ðàñåéñêàé ìîâå, í³÷îãà ïà-áåëàðóñêó íÿìà. Ìàëà òàãî, øòî íÿìà ¢ Ìåíñêó, íÿìà ãýòàãà ³ ïà ðýã³¸íàõ.

ÐÐ: Ó ãýòûì ãîäçå àêðàìÿ âûáàðà¢ òàêñàìà áóäçå ïðàõîäç³öü ïåðàï³ñ íàñåëüí³öòâà. Øòî á âû õàöåë³ ñêàçàöü ó ñóâÿç³ ç ãýòûì³ ïàäçåÿì³?

Àëåíà Àí³ñ³ì: ß á ñêàçàëà, øòî ãýòûÿ àáåäçâå ïàäçå³ áóäóöü ³ñö³ àäíà çà àäíîé ³ íåäçå íàâàò ïåðàñÿêàööà ïåðàï³ñ ³ âûáàðû. Òàìó ÿ á õàöåëà íàøûì ëþäçÿì ïåðø çà ¢ñ¸ ¢ñâÿäîì³öü ñÿáå ñâàáîäíûì³ ãðàìàäçÿíàì³ íåçàëåæíàé êðà³íû Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü. Äçåëÿ ãýòàãà àáàâÿçêîâà ïàçíà÷àéöå, øòî âàøà ðîäíàÿ ìîâà áåëàðóñêàÿ. Ãýòà íàäàñöü âàì ñâàáîäó, ãýòà íàäàñöü âàì óïý¢íåíàñö³, ãýòà íàäàñöü âàì ðàøó÷àñö³, ³ áåçóìî¢íà ãýòà íàäàñöü àä÷óâàííå ñàì³õ ñÿáå ¢ ñâà¸é êðà³íå.

Ãóòàðûëà
ßíà Çàïîëüñêàÿ,
Áåëàðóñêàå
Ðàäû¸ Ðàöûÿ.

Ïåðàï³ñ íàñåëüí³öòâà - 2019

Ó 2019 ãîäçå ¢ íàøàé êðà³íå ïðîéäçå ÷àðãîâû ïåðàï³ñ íàñåëüí³öòâà. Ñÿðîä ïûòàííÿ¢ (íóìàð 12 ³ 13), íà ÿê³ÿ òðýáà áóäçå àäêàçàöü ïàä÷àñ ïåðàï³ñó, áóäçå ³ ïóíêò ïðà Âàøóþ ðîäíóþ ìîâó. Àäêàç ìàå íå òîëüê³ ñ³ìâàë³÷íàå, àëå ³ ïðàêòû÷íàå çíà÷ýííå. Àä êîëüêàñö³ ëþäçåé, ÿê³ÿ ¢ àäêàçàõ íàçàâóöü áåëàðóñêóþ ìîâó ðîäíàé, áóäçå çàëåæàöü äàëåéøàÿ ïàë³òûêà äçÿðæàâû. Àäêàçàì "áåëàðóñêàÿ" âû ñòàíîâ÷à ïà¢ïëûâàåöå íà ÿå.

Ðàäû¸ Ðàöûÿ.

Äà 200-ãîäçÿ ç äíÿ íàðàäæýííÿ Ñòàí³ñëàâà Ìàíþøê³

Äà 200-ãîäçÿ ç äíÿ íàðàäæýííÿ Ñòàí³ñëàâà Ìàíþøê³ ÐÓÏ "Áåëïîøòà" íàäðóêàâàëà êàíâåðò Ïåðøàãà äíÿ ç âûÿâàé ãåíåàëàã³÷íàãà äðýâà ðîäó Ìàíþøêà¢ ³ ìàðêó ç âûÿâàé çíàêàì³òàãà êàìïàç³òàðà ³ ïåäàãîãà. Ñïåöãàøýííå êàíâåðòà ç àäìûñëîâûì øòýìïåëåì àäáûëîñÿ 4 òðà¢íÿ 2019 ã. Ó ñâîé ÷àñ ÒÁÌ çâÿðòàëàñÿ ¢ Ì³íñóâÿç³ ç ïðàïàíîâàé âûäàöü àäïàâåäíûÿ ìàðêó ³ êàíâåðò, çà âûïóñê ãýòàé ïàøòîâàé ïðàäóêöû³ ìû âåëüì³ ¢äçÿ÷íûÿ.

Íàø êàð.

pawet.net

¹ 21 (1432) 22 ÒÐÀ¡Íß 2019 ã.

Наша Слова

Cëîâà
äà íàöûÿíàëüíà ç'àðûåíòàâàíûõ êîëࢠáåëàðóñêàãà ãðàìàäñòâà

Íÿçìåííàé, óñòîéë³âàé òðàäûöûÿé äëÿ Ê³ðà¢í³êà íàøàé êðà³íû ñòàëà ïàä÷àñ ñâà³õ ïóáë³÷íûõ âûñòóïëåííÿ¢ çàêðàíàöü (òîëüê³ ãëûáîêà íå àíàë³çàâàöü!) ìî¢íóþ ïðàáëåìó. ², íà âÿë³ê³ æàëü, ðîá³ööà òàêîå íå äëÿ òàãî, êàá ïàâûñ³öü ÿå ñàöûÿëüíóþ ðîëþ, à, íààäâàðîò, ÿø÷ý äàëåé çàãíàöü ó òóï³ê, ó íåïðàëàçíóþ òâàíü.

Áåëàðóñêàÿ ìîâà - ãýòà íåàöýííû íàðîäàòâîð÷û ïðàäóêò ìíîã³õ ïàêàëåííÿ¢ íàøàãà íàðîäà, àëå íàé ìåíø çà ¢ñ¸ ñó÷àñíûõ ç-çà ³õ ñòðàøýííàé çðóñ³ô³êàâàíàñö³. Íå äàâàöü áåëàðóñêàé ìîâå íàëåæíàé çàêîííàé ïðàñòîðû äëÿ âûêàðûñòàííÿ âà ¢ñ³õ ñôåðàõ àô³öûéíàãà, ãðàìàäñêàãà æûööÿ ç'ÿ¢ëÿåööà íàéâÿë³êøûì çëà÷ûíñòâàì ç áîêó äçÿðæàâû. Í³âîäíàãà äîáðàãà ñëîâà ïðà áåëàðóñêóþ ìîâó íå ïà÷óë³ ìû àä Ïðýç³äýíòà Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü ³ ïàä ÷àñ ÿãî ñ¸ëåòíÿãà ëþòà¢ñêàãà âûñòóïó ïåðàä ñàë³äíàé à¢äûòîðûÿé ïðàäñòà¢í³êî¢ ÑÌ², ïàë³òûêàì³, òâîð÷àé, íàâóêîâàé ³íòýë³ãåíöûÿé.

Ïà ³í³öûÿòûâå ñàìîé äçÿðæàâû ñòàöûÿëüíû çàíÿïàä áåëàðóñêàé ìîâû ïðàöÿãâàåööà ³ ñ¸ííÿ. Ãàëî¢íàÿ ïðû÷ûíà: õ³òðà íàâÿçàíàå êðà³íå ¢äóøë³âàå àô³öûéíàå äâóõìî¢å. Äçåëÿ âûðàòàâàííÿ ðîäíàé áåëàðóñêàé ìîâû àä íåì³íó÷àãà ñêîíó, à ðàçàì ç ³ì ³ ýòíàêóëüòóðíàé ñàìàáûòíàñö³ áåëàðóñêàãà íàðîäà, äçÿðæà¢íàãà ñóâåðýí³òýòó Àé÷ûíû íàñòîéë³âà ïàòðààáóåì àä óëàäࢠòýðì³íîâàãà ïðàâÿäçåííÿ ç øûðîê³ì óäçåëàì íàéïåðø çà ¢ñ¸ íàâóêî¢öࢠäçÿðæà¢íûõ óñòàíî¢ íàâóêîâà-ïðàêòû÷íàé êàíôåðýíöû³ ïà òýìå: "Ïðàáëåìû çàáåñïÿ÷ýííÿ áåëàðóñêàé ìîâå ñòàòóñó ðýàëüíà äçÿðæà¢íàé" ç ìýòàé âûïðàöî¢ê³ äçåéñíàé êàíöýïöû³ ïà íåàäêëàäíûì ñïûíåíí³ ñóïÿðý÷íàé áåëàðóñêàìó íàöûÿíàëüíàìó ³íòàðýñó äçÿðæà¢íàé ïàë³òûê³ ðóñ³ô³êàöû³. Ñ¸ííÿ äëÿ íàñ òàêàÿ êàíôåðýíöûÿ ¢ äçÿñÿòê³ ðàçî¢ âàæíåé çà ïðàâÿäçåííå ¢ Áåëàðóñ³ ðîçíûõ ì³æíàðîäíûõ ñïàðòû¢íûõ ãóëüíÿ¢, àä ÿê³õ ë¸ñ ÿå í³ íà ¸òó íå çàëåæûöü.

Ïðû íàÿ¢íàñö³ ¢ êðà³íå òàêîé âÿë³çíàé àðì³³ ïàë³òû÷íàé ³ ³íòýëåêòóàëüíàé ýë³òû, êàë³ òîëüê³ ïðàâàìåðíà ¢æûâàííå äà ÿå òàêîãà ñëîâà, ïðîñòà ñîðàìíà ³ íàäàëåé òðûâàöü øàë¸íàå ðàçáóðýííå ¢ëàäàì³ ýòíàêóëüòóðíàé ñàìàáûòíàñö³ áåëàðóñêàãà íàðîäà. Ãîäçå àïðà¢äâàöü ñâàþ áÿçäçåéíàñöü áåñïàäñòà¢íûì³ ñöâÿðäæýííÿì³, øòî ¢ íàñ ðîäíàÿ ³ ðóñêàÿ ìîâà ³ ðóñêàÿ êóëüòóðà. Òàêîãà íå ÷óþöü ïàëÿê³, íåìöû, ôðàíöóçû ... àä ñâà³õ ïàë³òû÷íûõ ³ íàöûÿíàëüíûõ ë³äàðà¢. Íàøûì àãóëüíàíàöûÿíàëüíûì äýâ³çàì ïàâ³ííû ñòàöü ñëîâû çàêë³ê: "Ïðý÷ ç Áåëàðóñ³ ãâàëòàì íàâÿçàíàå ¸é öàðûçìàì, áàëüøàâ³çìàì ³ ¢ëàñíàé âåðòûêàëëþ íÿñïûííûÿ ðóñ³ô³êàöû³!!!" Ãýòû ã³ñòàðû÷íû ïðàöýñ ìîæà ñïûí³öü òîëüê³ âÿðòàííå áåëàðóñêàé ìîâå ñòàòóñó àäç³íàé äçÿðæà¢íàé. Áåëàðóñêàÿ ìîâà - ãàëî¢íû ãàðàíò ðýàëüíàãà ñóâåðýí³òýòó Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü.

Ëåàí³ä Ëû÷, ïðàôåñàð,
Ì³êîëà Ñàâ³öê³, ïðàôåñàð.

ßê áåëàðóñêóþ øêîëó ïåðàâîäç³ë³ íà áåëàðóñêóþ ìîâó
Ã³ñòîðûÿ àäíîé íàñòà¢í³öû

Ó Ìàã³ë¸âå ¢ 1993-94 ãîäçå ïà-áåëàðóñêó íàâó÷àë³ñÿ áë³çó 1000 âó÷íÿ¢, ó 2019-ì - óñÿãî 19. Ãýòà âûí³ê "ìî¢íàãà" ðýôåðýíäóìó, ÿê³ àäáû¢ñÿ ç ³í³öûÿòûâû Àëÿêñàíäðà Ëóêàøýíê³ 14 òðà¢íÿ 1995 ãîäà ³ ïàçáàâ³¢ áåëàðóñêóþ ìîâó ñòàòóñó àäç³íàé äçÿðæà¢íàé.

Íàá³ðàöü áåëàðóñê³ÿ êëàñû ¢ ãàðàäñê³õ øêîëàõ ïà÷àë³ íå¢çàáàâå ïàñëÿ àòðûìàííÿ Áåëàðóññþ íåçàëåæíàñö³. Äàãýòóëü âó÷ûööà ïà-áåëàðóñêó ìàãë³ òîëüê³ äçåö³ ç âÿñêîâûõ øêîë. Ó ãîä ïðàâÿäçåííÿ ðýôåðýíäóìó ¢ ãàðàäàõ ìàñàâà ïà÷àë³ ïåðàâîäç³öü íà ðàñåéñêóþ ìîâó áåëàðóñê³ÿ êëàñû. Ó³õ øêîëüí³ê³ ïàñïåë³ àäâó÷ûööà òðû ãàäû.

Ñâàáîäà ïàãóòàðûëà ç ìàã³ë¸¢ñêàé íàñòà¢í³öàé Ëàðûñàé Óíó÷àê, ÿêàÿ ¢ 1992 ãîäçå ïðàöàâàëà ¢ àäíûì ç ïåðøûõ áåëàðóñê³õ êëàñà¢. ßíà çãàäàëà, ÿê àäáûâàëàñÿ áåëàðóñ³çàöûÿ øêîëüíàé àäóêàöû³ ¢ Ìàã³ë¸âå íà ïà÷àòêó 1990-õ, ÿê ÿå çãîðòâàë³, à òàêñàìà âûêàçàëà ñâîé ïîãëÿä íà öÿïåðàøí³ÿ ñïðîáû àäíàâ³öü áåëàðóñêàìî¢íàå øêîëüí³öòâà.

Ñö³ñëà ïðà Ëàðûñó Óíó÷àê

- 65 ãîä. Ìàå âûøýéøóþ àäóêàöûþ. Ñêîí÷ûëà Ìàã³ë¸¢ñêóþ ïåäàãàã³÷íóþ âó÷ýëüíþ, Ìåíñê³ äçÿðæà¢íû ïåäàãàã³÷íû ³íñòûòóò ³ìÿ Ãîðêàãà (öÿïåð Áåëàðóñê³ äçÿðæà¢íû ïåäàãàã³÷íû ¢í³âåðñ³òýò) äû àñï³ðàíòóðó.

- Ïåäàãàã³÷íóþ êàð’åðó ïà÷àëà ç ïðàöû ¢ âÿñêîâàé øêîëå. Âó÷ûëà äçÿöåé ìàòýìàòûöû íà áåëàðóñêàé ìîâå, õîöü ìåëà ñïåöûÿë³çàöûþ "íàñòà¢í³ê ïà÷àòêîâûõ êëàñà¢".

- Âûêëàäàëà ¢ Ìàã³ë¸¢ñê³ì ïåäàãàã³÷íûì ³íñòûòóöå (öÿïåð Äçÿðæà¢íû ¢í³âåðñ³òýò ³ìÿ Êóëÿøîâà).

- Ó 1992 ãîäçå ñóìÿø÷àëà íàñòà¢í³öòâà ¢ øêîëå ç âûêëàä÷ûöêàé äçåéíàñöþ ¢ Ìàã³ë¸¢ñê³ì ïåäàãàã³÷íûì êàëåäæû. Ó³ì ðàñïðàöî¢âàëà ñïåöêóðñû äëÿ áóäó÷ûõ íàñòà¢í³êࢠáåëàðóñê³õ êëàñà¢.

- Öÿïåð íà ïåíñ³³, àëå ãàòîâàÿ âÿðíóööà ¢ øêîëó, êàá âó÷ûöü äçÿöåé íà áåëàðóñêàé ìîâå.

ßê ïà÷ûíàëàñÿ áåëàðóñ³çàöûÿ àäóêàöû³

Ïðàâàâûì ïàäìóðêàì äëÿ áåëàðóñ³çàöû³ øêîëüíàé àäóêàöû³ ñòࢠçàêîí "Àá ìîâàõ", ïðûíÿòû 26 ñòóäçåíÿ 1990 ãîäà Âÿðõî¢íûì Ñàâåòàì ÁÑÑÐ àäç³íàööàòàãà ñêë³êàííÿ. Àäç³íàé äçÿðæà¢íàé ìîâàé òàÿ ðýäàêöûÿ çàêîíó àáâÿø÷àëà áåëàðóñêóþ.

Êàì³ñ³ÿ ïà àäóêàöû³ Âÿðõî¢íàãà Ñàâåòà 12 ñêë³êàííÿ íà ÷àëå ç Í³ëàì Ã³ëåâ³÷àì ðàñïðàöî¢âàëà ðýêàìåíäàöû³, ÿê³ÿ Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ðýàë³çî¢âàëà íà ïðàêòûöû.

Ó 1991 ãîäçå ïðûìàåööà çàêîí "Àá àäóêàöû³", ÿê³ ÿø÷ý áîëüø ñïðûÿ¢ áåëàðóñ³çàöû³ øêîë. Ç’ÿ¢ëÿþööà êëàñû ç áåëàðóñêàé ìîâàé íàâó÷àííÿ. Íàñòà¢í³êàì, ÿê³ÿ ïðàöóþöü íà áåëàðóñêàé ìîâå, âûïëà÷âàåööà 10-ïðàöýíòíàÿ íàäáà¢êà äà çàðîáêó.

Íà ïà÷àòêó 1990-õ Ëàðûñà Óíó÷àê ïðàöàâàëà íàñòà¢í³öàé ïà÷àòêîâûõ êëàñࢠó 18-é øêîëå Ìàã³ë¸âà. Ó 1992-ì ¸é ïðàïàíàâàë³ ïàïðàöàâàöü ó êëàñå ç áåëàðóñêàé ìîâàé íàâó÷àííÿ. Àäêðûöö¸ òàê³õ êëàñࢠïàäàâàëàñÿ ÿê ýêñïåðûìåíò, à ³í³öûÿòûâà ³øëà ç ðà¸ííàãà àääçåëà àäóêàöû³.

Ëàðûñà Óíó÷àê

Íàñòà¢í³öà êàæà, øòî âó÷íÿ¢ äëÿ àäç³íàãà ¢ øêîëå áåëàðóñêàãà êëàñà ïà÷àë³ íàá³ðàöü 15 æí³¢íÿ. 1 âåðàñíÿ ¢ ³ì áûëî 29 ïåðøàêëàñí³êà¢.

- Òàäû áû¢ óçäûì. Óñ¸ íàâîêàë ìÿíÿëàñÿ, ìî íå òàê õóòêà, àëå ãýòà àä÷óâàëàñÿ. Òàÿ àòìàñôåðà íàòõíÿëà ëþäçåé, - àäçíà÷àå íàñòà¢í³öà.

Áûëû âûêëàä÷ûê Ìàã³ë¸¢ñêàãà ¢í³âåðñ³òýòà ³ìÿ Êóëÿøîâà Ì³õàñü Áóëàâàöê³ ñöâÿðäæàå, øòî ¢ 1993-94 íàâó÷àëüíûì ãîäçå íà áåëàðóñêàé ìîâå âó÷ûë³ñÿ 6,6% ìàã³ë¸¢ñê³õ øêîëüí³êà¢ - ãýòà áë³çó 1000 âó÷íÿ¢. Òàäû íà áàçå 9-é ãàðàäñêîé øêîëû äçåéí³÷àëà áåëàðóñêàÿ ã³ìíàç³ÿ. À ¢ äçÿñÿòêó øêîë íàáðàë³ áåëàðóñê³ÿ êëàñû.

Ìÿñöîâàÿ ïðýñà òàãî ÷àñó, ñïàñûëàþ÷ûñÿ íà çâåñòê³ ãàðâûêàíêàìà, ïàâåäàìëÿëà, øòî ¢ 1993 ãîäçå áîëüø çà 60 ïðàöýíòࢠïåðøàêëàñí³êࢠìåë³ñÿ âó÷ûööà íà áåëàðóñêàé ìîâå. Ïà Áåëàðóñ³ ãýòû ïðàöýíò ñÿãࢠ76 ïðàöýíòà¢. Àêðàìÿ òàãî, ó 1993 ãîäçå ¢ ìÿñöîâûõ äç³öÿ÷ûõ ñàäêàõ ðûõòàâàë³ñÿ íààáðàöü áîëüø çà 300 áåëàðóñê³õ ãðóï.

Ïðàáëåìû áåëàðóñê³õ êëàñà¢

Ïà ñëîâàõ Ëàðûñû Óíó÷àê, àñíî¢íàÿ ïðàáëåìà äëÿ ïåäàãîãà áåëàðóñêàãà êëàñà ïàëÿãàëà ¢ òûì, øòî âó÷í³ ç ðàñåéñêàìî¢íàãà àñÿðîääçÿ íå áûë³ ïàäðûõòàâàíûÿ äà âó÷îáû ïà-áåëàðóñêó. Íàñòà¢í³ê ìå¢ñÿ ñàì çíàéñ³ ñïîñàáû ³õ àäàïòàöû³. Äàïàìîæí³êࢠïà ãýòàé ïðàáëåìàòûöû íå áûëî.

- Òðýáà áûëî äóìàöü, ÿê íàéõóò÷ýé óçáàãàö³öü ñëî¢í³êàâû çàïàñ âó÷íÿ¢ äû ÿê ðàçâÿçàöü ïðàáëåìó ç ìà¢ëåííåì, - òëóìà÷ûöü ñóðàçìî¢í³öà òàãà÷àñíûÿ ðýàë³³, äàäàþ÷û, øòî òàê³ÿ öÿæêàñö³ àêòóàëüíûÿ ³ öÿïåð.

ßíà çíàéøëà âûéñöå ¢ ñêëàäàíí³ äûíàì³÷íûõ ñëî¢í³êࢠç ìàëþíêàì³ ðîçíûõ ïðàäìåòà¢, ÿê³ì³ êàðûñòàë³ñÿ ÿå âó÷í³ íà ¢ðîêàõ. Äçåöÿì íå òðýáà áûëî ïàñòàÿííà íàãàäâàöü, ÿê ïðàäìåò ãó÷ûöü ïà-áåëàðóñêó, áî ÿíû ìàãë³ àäøóêàöü ÿãî ïà ìàëþíêàõ. Ïðûäóìëÿëà íàñòà¢í³öà êàçê³, ÿê³ì³ òëóìà÷ûëà, ÷àìó áåëàðóñê³ÿ ë³òàðû àäðîçí³âàþööà àä ðàñåéñê³õ ³ ÿê ÿíû ñêëàäàþööà ¢ ãóê³ ³ ñëîâû.

Ïà ÿå ñëîâàõ, äçåö³ íå áàÿë³ñÿ ïàìûëÿööà. Ñàìàñòîéíàÿ ïðàöà ñïðûÿëà òàìó, øòî çà áîëüø ïàñïÿõîâûì³ öÿãíóë³ñÿ òûÿ, êàìó âåäû äàâàë³ñÿ öÿæýé.

Ïðàöà ç áàöüêàì³

Ñóðàçìî¢í³öà àäçíà÷àå, øòî ïåðøûÿ ïà¢ãîäà áàöüê³ áûë³ ¢ íÿïý¢íàñö³, ö³ çìîãóöü ³õíûÿ äçåö³ âó÷ûööà ïà-áåëàðóñêó. ßíû ñóìíÿâàë³ñÿ, øòî áåëàðóñêàìî¢íàÿ àäóêàöûÿ ¢ ðàñåéñêàìî¢íûì ãîðàäçå çàìàöóåööà. Íåêà-òîðûÿ ç ³õ ïðûõîäç³ë³ íà ¢ðîê³ - ³ çà-ñòàâàë³ñÿ çàäàâîëåíûÿ ¢áà÷àíûì. Çà ïåðøûÿ äçâå ÷âýðö³ êîëüêàñöü âó÷-íÿ¢ ó êëàñå íå çìåíøûëàñÿ.

Ëàðûñà Óíó÷àê êàæà, øòî ïðàñ³ëà áàöüêî¢, êàá òûÿ äîìà ãàâàðûë³ ç äçåöüì³ ïà-áåëàðóñêó. Äàâîäç³ëà ³ì, øòî "äëÿ ãðóíòî¢íàãà çàñâàåííÿ ìàòýðûÿëó ³ âåäàííÿ ìîâû çàìàëà, êàá ÿíà ãó÷àëà òîëüê³ ¢ êëàñå".

Òûÿ äçåö³, ÿê³ÿ ÷óë³ ìîâó ¢ ñÿì’³, áûë³ íà ¢ðîêàõ áîëüø ïàñïÿõîâûì³.

Óðîê³ çäûìàë³ íà â³äýà

Ó 1992 ãîäçå Ëàðûñå Óíó÷àê ïðàïàíàâàë³ ìåñöà ¢ Ìàã³ë¸¢ñê³ì ïåäàãàã³÷íûì êàëåäæû. Ó ÿå àáàâÿçê³ ¢âàõîäç³ëà ³ ðûõòàâàöü íàñòà¢í³êࢠäëÿ áåëàðóñê³õ êëàñà¢. Óâåñü ãîä ÿíà ñóìÿø÷àëà ïðàöó ¢ øêîëå ³ êàëåäæû.

- Ïàâó÷ûöü äçÿöåé ïà-áåëàðóñêó ìíå áûëî âàæíà ç ïðàôåñ³éíàãà ïóíêòó ãëåäæàííÿ, êàá ÿêàñíà ðûõòàâàöü íàâó÷ýíöࢠêàëåäæà, - êàæà ñóðàçìî¢í³öà.

Åéíûÿ ¢ðîê³ ¢ áåëàðóñê³ì êëàñå çäûìàë³ íà â³äýà, êàá ïàêàçâàöü íàñòà¢í³êàì ç ³íøûõ ãàðàäî¢.

Ó êàëåäæû Ëàðûñà Óíó÷àê âûêëàäàëà ñâàå äûñöûïë³íû ïà-áåëàðóñêó. Ïðàç åéíûÿ ñïåöêóðñû ïðàéøë³ áë³çó 1000 íàâó÷ýíöà¢. Öÿïåð òàãà÷àñíûì âûïóñêí³êàì 35-45 ãàäî¢.

- Àá’¸ì áåëàðóñêàé ìîâû íàâó÷ýíòàì êàëåäæó äàâîäç³ëàñÿ äàñòàòêîâû, êàá ÿíû ìàãë³ ïðàöàâàöü ïà-áåëàðóñêó. Àêðàìÿ òàãî, ³õ ïðàôåñ³éíû àáàâÿçàê - âåäàöü áåëàðóñêóþ ìîâó ³ âó÷ûöü íà ¸é äçÿöåé, - êàæà íàñòà¢í³öà.

"Âó÷í³ ïàáà÷ûë³, øòî áåëàðóñêàÿ ìîâà íå ïàòðýáíàÿ"

Ïðàç òðû ãàäû, ó 1995-ì, êëàñ Óíó÷àê ïåðàâÿë³ íà ðàñåéñêóþ ìîâó íàâó÷àííÿ. Ïàñëÿ ãýòàãà, áàöüê³ áûë³ íåçàäàâîëåíûÿ çìåíàì³, àëå "íå áóíòàâàë³".

- Âó÷í³ ïàáà÷ûë³, øòî ³õíÿå íàâó÷àííå íà áåëàðóñêàé ìîâå ðàïòàì ñòàëà í³êîìó íå ïàòðýáíàå. Ç ãýòûì ÿíû æûâóöü äàãýòóëü, - ë³÷ûöü íàñòà¢í³öà.

Ñóðàçìî¢í³öà êàæà, øòî ñòà¢ëåííå äà áåëàðóñêàìî¢íàãà íàâó÷àííÿ ïà÷àëî ìÿíÿööà ¢ 1994 ãîäçå, êàë³ äà ¢ëàäû ïðûéøî¢ Àëÿêñàíäð Ëóêàøýíêà. Ïàñëÿ ðýôåðýíäóìó ÿå êàëåã³ ö³êàâ³ë³ñÿ, "øòî áóäçå äàëåé ç áåëàðóñ³çàöûÿé ó ñâÿòëå ¢âåäçåíàãà äâóõìî¢ÿ".

- ß òàäû êàçàëà, øòî äëÿ áåëàðóñêàé ìîâû ìåñöà íå çàñòàíåööà, áî ìíîã³ì áûëî çðó÷íà, êàá ïàíàâàëà ðàñåéñêàÿ ìîâà. Áåëàðóñêàÿ æ çàñòàëàñÿ á ó íàâó÷àëüíûì ïðàöýñå òîëüê³ ïðû ¢ìîâå, øòî ÿíà àäç³íàÿ äçÿðæà¢íàÿ, - êàæà Ëàðûñà Óíó÷àê.

Ó êàëåäæû ÿíà ïðàöàâàëà äà 2004 ãîäà, ïàêóëü ¸í íå ñòðàö³¢ ñòàòóñ ñàìàñòîéíàé ñÿðýäíÿé ñïåöûÿëüíàé óñòàíîâû. Àïîøí³ÿ áåëàðóñê³ÿ êëàñû ¢ Ìàã³ë¸âå çí³êë³ ¢ 2001 ãîäçå.

"Çàõàäû ÷ûíî¢í³êà¢, êàá àäíàâ³öü áåëàðóñêàå íàâó÷àííå, ôðàãìåíòàðíûÿ"

Êëàñ ç áåëàðóñêàé ìîâàé íàâó÷àííÿ çàíîâà ç’ÿâ³¢ñÿ ¢ Ìàã³ë¸âå òîëüê³ ¢ 2010-ì. Öÿïåð ó äçâþõ øêîëàõ âó÷ûööà ïà-áåëàðóñêó 19 äçÿöåé. Óñå êëàñû ìàëàêàìïëåêòíûÿ. Íàéáîëüøàÿ êîëüêàñöü âó÷íÿ¢ - 8 ÷àëàâåê. Íàéìåíøàÿ - 1 âó÷àí³öà.

Çàõàäû ÷ûíî¢í³êà¢, êàá àäíàâ³öü áåëàðóñêàå íàâó÷àííå, Ëàðûñà Óíó÷àê íàçûâàå ôðàãìåíòàðíûì³. Íà ÿå äóìêó, ÿíû íå ñòâàðàþöü ñ³ñòýìû íàâó÷àííÿ ïà-áåëàðóñêó ³ íå ñïðûÿþöü ôàðìàâàííþ íàöûÿíàëüíàé ñàìàñâÿäîìàñö³ øêîëüí³êà¢.

Ïåäàãîã àäçíà÷àå, øòî ïåðàä íàñòà¢í³êàì³ ñòà³öü òîé æà âûêë³ê, øòî ³ íà ïà÷àòêó 1990-õ ãàäî¢: ÿê àäàïòî¢âàöü äçÿöåé ç ðàñåéñêàìî¢íàãà àñÿðîääçÿ äà âó÷îáû íà áåëàðóñêàé ìîâå.

- Àëå ìà³ì öÿïåðàøí³ì êàëåãàì ïðàñöåé, áî çàñòàë³ñÿ íàøû íàïðàöî¢ê³, - çà¢âàæàå Ëàðûñà Óíó÷àê.

×àìó øêîëû íå ãàòîâûÿ äà áåëàðóñêàìî¢íûõ êëàñà¢

Ïåäàãîã ë³÷ûöü, øòî ¢ âûøýéøàãà íà÷àëüñòâà íÿìà âûðàçíàé ïàç³öû³ íàêîíò íàâó÷àííÿ ïà-áåëàðóñêó. À áåç ãýòàãà øêîëû íå íàâàæàööà ñàìàñòîéíà íàá³ðàöü áåëàðóñê³ÿ êëàñû.

×ûíî¢í³ê³ çàÿ¢ëÿþöü, øòî áåëàðóñê³ÿ êëàñû ç’ÿ¢ÿööà, êàë³ áóäóöü àõâîòíûÿ âó÷ûööà ¢ ³õ. Àëå âó÷íÿ¢ ó òàê³ÿ êëàñû øóêàþöü òîëüê³ àêòûâ³ñòû Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû.

- Áåçóìî¢íà, àêòûâ³ñòû ÒÁÌ ðîáÿöü óñ¸, øòî àä ³õ çàëåæûöü, êàá áåëàðóñê³ÿ êëàñû ç’ÿâ³ë³ñÿ, àëå ¢ ³õ íÿìà ðýñóðñࢠóïëûâàöü íà øêîëó, - êàìåíòóå ñ³òóàöûþ Ëàðûñà Óíó÷àê.

Ñóðàçìî¢í³öà ë³÷ûöü, øòî ñ³òóàöûþ ìîæà ïåðàëàìàöü òîëüê³ ìàñàâàå æàäàííå áàöüêî¢, êàá ³õ äçåö³ âó÷ûë³ñÿ ïà-áåëàðóñêó.

Ðàäû¸ Ñâàáîäà.

Êîë³øí³ Ìàã³ë¸¢ñê³ ïåäàãàã³÷íû êàëåäæ ïåðàïðàô³ëÿâàíû ¢ ñàöûÿëüíà-ãóìàí³òàðíû êàëåäæ óí³âåðñ³òýòà ³ìÿ Êóëÿøîâà

ßçýï Ñòýïàíîâ³÷

Ïðû ìà¢ê³ ³ ïðû êàçê³ Âÿëåé ø÷ûíû

(àä áàöüêî¢, çåìëÿêî¢ ³ ç êí³æàê)

(Ïðàöÿã. Ïà÷àòàê ó ïàïÿðýäí³ì íóìàðû.)

187. **Êîëüê³ íå êðàñóéñÿ, àëå òóáû** (ó ëåïøû ñâåò) **ðûõòóéñÿ.**
188. **Êîò ëàñû íà ê³ëáàñû** (Ñïàêóñë³âàñöü).
189. **Êðîïëÿ êàìåíü òî÷ûöü** (Óïàðòàñöü, íàñòîéë³âàñöü).
190. **Êóäû í³ ê³íü - óñþäû êë³í** (Ìíîñòâà ïðàáëåìà¢).
191. **Êóë³ê ñâàà¸ áàëîòà õâàë³öü** (Ñâàà¸ äàðàæýé).
192. **Êóïàööà ¢ çîëàöå** (Áûöü çàìîæíûì).
193. **Êóðàì íàñüìåõ** (Í³ê÷ýìíà).
194. **Êóðûöà íÿ ïòóøêà, ãóëüòàé íå÷àëàâåê.**
195. **Êóñàöü çà ëîêàöü** (Íåïàïðà¢íà).
196. **Êóõàð ñüï³öü, à ¢ãàðø÷êó ê³ï³öü** (Ñïðàâà ðóõàåööà).
197. **Ëàâ³öü ðûáêó ìóòíàé âàäçå** (Øóêàöü àñàá³ñòàé âûãîäû).
198. **Ëàìàíàãà øýëÿãà (ãðàøà) íÿ âàðòû** (Í³÷ýìíû).
199. **Ëàõìàí íå àäçåæà, çàö³ðêà íÿ åæà.**
200. **Ëàöüâåé ðàçóìíàãà âó÷ûöü, à çäàðîâàãà - ëÿ÷ûöü.**
201. **Ëåæçü íîã³ ïåðàñòà¢ëÿå** (Ìàðóäíà êðî÷ûöü).
202. **Ëåçö³ íà ðàæîí** (Íåàñöÿðîæíû íà¢ìûñíû ¢÷ûíàê).
203. **Ëåçö³ ¢ áóòýëüêó** (Óçáóäæàíñöü).
204. **Ëåçö³ ¢ äóøó** (Äàìàãàööà).
205. **Ëåïåé äàäçåíàå, ÷ûì ìñÿ êðàäçåíàå.**
206. **Ëåïåé ìàëà, ÷ûì í³÷îãà.**
207. **Ëåïåé ñåì ðàçî¢ çìàðûööà, ÿê àäç³í ðàç ïàñâàðûööà.**
208. **Ë¸ãêà ñêàçàöü, äû äàë¸êà äûáàöü.**
209. **Ë¸ãê³ íà¢ñïàì³í.**
210. **Ë¸ä êðàíó¢ñÿ** (Çðóõ ó ñïðàâå).
211. **Ë³ø íÿÿ äààáðàòà - äóðàòà.**
212. **Ëóñòà õëåáà é êàïóñòà - óæûâàöå íÿ áóäçå ïóñòà.**
213. **Ëûíäû á³öü** (Àá³áîê, ãóëüòàé).
214. **Ëþá³ø êàíÿ ïàãàíÿöü, ëþá³ ÿãî é ãàäàâàöü.**
215. **Ëþá³ø êàòàööà, ëþá³ é ñàíà÷ê³ öÿãàöü.**
216. **Ìàëà ìåë³-ñìà÷íàåë³** (Íå ïåðàÿäàöü).
217. **Ìàëåíüê³, àëå ¢äàëåíüê³.**
218. **Ìàëîöü ÿçûêîì** (Ãàâàðê³, áàëáàòóí).
219. **Ìàëû ñðýáí³ê, àëå äàðàã³** (Êàøòî¢íàñöü).
220. **Ìàëûÿ äçåòê³ - ìàëûÿ áåäê³.**
221. **Ìàñëàì (ñàëàì) êàøû íå ñàïñóåø** (Âàðòàñöü ïðàïàíîâû).
222. **Ìàÿ õàòà ç êðàþ - í³÷îãà íÿ çíàþ** (Àäìîâà ñâåä÷ûöü).
223. **Ìåíåé çíàåø, ëåïåé ñï³ø** (Ö³êà¢íàìó).
224. **Ì³ãäàëû ïàäàâàöü** (Ïåðàáîðë³âàìó ¢åæû).
225. **Ì³ëà, íÿì³ëà, åø, êàë³ êóï³ëà** (Íåààáäóìàíàÿ äçåÿ, íàáûòàê).
226. **Ìîðà ïà êàëåíà** (Ðàøó÷û, ñìåëû, àä÷àéíû).
227. **Ìîðà ñë¸çà¢** (Ïëàêñà).
228. **Ìóæ ³ æîíêà - àäíà ñêàðáîíêà.**
229. **Ìóæûê äçÿðæûöü äàç³í âóãàë ó õàöå, à æîíêà - òðû.**
230. **"Ìóñ³öü" çà íîñ óêóñ³öü** (Áûöü ïåðàêàíàíûì).
231. **Ìóö³öü âàäó** (Íà¢ìûñíà áëûòàöü).
232. **Ìÿêêàñöåë³öü - ìóëêàñïàöü** (Ë³ñë³âû).
233. **Íà àäç³í ãëûê** (çóá) (Ïàñïðàáàâàöü).
234. **Íà Áîãà ñïàäçÿâàéñÿ, àëå ñàì ñòàðàéñÿ.**
235. **Íàáîê, ãðûáîê, áàðàâ³ê åäçå** (Æàðò ïåðàâàã³).
236. **Íà âàäó áðàõàöü** (Ïðàãíà íàòàëÿöü ñìàãó).
237. **Íàâóêó çà ïëÿ÷ûìà íÿ íîñÿöü** (Çàêë³ê äà íàâó÷àííÿ).
238. **Íà äîáðû ìñëîâå** (Çàêàí÷ýííå ãóòàðê³, ïàäçÿêà).
239. **Íà Æìóäç³ é êóðû ëþäç³** (²íøàå çäàåööà ëåïøûì).
240. **Íà êàãî çóá âîñòðûø?** (Äà çëîãà, àáóðàíàãà).
241. **Íà ë¸ãê³ì õëåáå** (Íå ñêëàäàíàÿ, àëå ïðûáûòêîâàÿ ïðàöà).
242. **Íà ëþäçê³ ðîò³ê íå íàê³íåø àáðîö³ê** (Ìåðêàâàííå ëþäçåé íåñïûí³öü).
243. **Íà "íÿìà" é ñóäó íÿìà** (Çàâî÷íà íå àáìÿðêî¢âàåööà).
244. **Íà ïåíü áðàõàöü** (Ïðàìà¢ëÿöü íåïðûñòîéíàñö³, áðûäêàñëî¢³öü).
245. **Íà ïóñòû êàíåö ñûñüö³ (ç'åõàöü)** (Ñòðàòà ¢ñÿãî).
246. **Íà ðóê³ íÿ÷ûñòû** (Ñõ³ëüíû êðàñö³, ðàáàâàöü).
247. **Íà ñâàå âî÷û (âóøû)** (Â³äàâî÷í³ê).
248. **Íà ñâà¸é õâàë³** (Àäïàâåäíàñöü).
249. **Íà ñâåò ïóñö³öü** (Íàðàäç³öü äç³öÿ).
250. **Íà ñâîé êàïûë** (Ïàñâîéìó).
251. **Íà ñâîé õëåá ³ñö³** (Æûöü ñàìàñòîéíà).
252. **Íàñòîë³ ñïàöü** (Íÿçäçåéñíàÿ ïðàïàíîâà).
253. **Íàñòóï³öü íà ìàçîëü** (Çàêðàíóöü ñòàðóþ ïðàáëåìó).
254. **Íà ñâÿòà äóìàé ïðà áóäçåíü, à ëåòàì ïðà ç³ìó.**
255. **Íà òûì ñâåöå àäïà÷íåì** (Ïðàöàãîë³ê).
256. **Íà ¢âåñü ãîëàñ** (Ãó÷íà ãàâàðûöü, ñïÿâàöü).
257. **Íà ¢ñ¸ ñâîé ÷àñ.**
258. **Íà ö³õ³ì êàí³ âàäó âîçÿöü** (Òðýáà ìåöü ãîíàð).
259. **Íà ÿçûêó êðóö³ööà** (Íå¢çàáàâå ¢ñïîìíþ).
260. **Íå àäíî ë³õà, äûê äðóãîå.**
261. **Íå áÿðû ÷óæîãà - àäàñ³ ñâà¸** (Ñêâàïíàñöü).
262. **Íå âó÷û âó÷îíàãà** (Ïàäêàçêà íå ïàòðýáíàÿ).
263. **Íå âûõîäç³öü ç ãàëàâû** (Ìîöíàå ¢ðàæàííå àä êàãîñüö³, ÷àãîñüö³).
264. **Íå âÿë³êàÿ øòóêà** (Í³÷îãà àñàáë³âàãà, äç³¢íàãà).
265. **Íå ãàëàâà, à ñîéì** (Ðàçóìíû ÷àëàâåê).
266. **Íå ãëÿäç³ øòî ãàëàâà àâå÷÷à, àáû äóøà ÷àëàâå÷÷à.**
267. **Íåäàë¸ê³ ÷àëàâåê** (Ñëàáû ðîçóìàì, íåàäóêàâàíû).
268. **Íå çà äçåíü Â³ëüíÿ ñòàíàâ³ëàñÿ** (Íàäçåÿ).
269. **Íå êàæû í³êîìó, øòî ðîá³ööà ¢äîìó.**
270. **Íå êàïàé äðóãîìó ÿìó, àòî ñàì óâàë³øñÿ.**
271. **Íå íàå¢ñÿ - íå íàë³æàøñÿ** (Íåçàäàâîëåíàñöü).
272. **Íå íàðàêàé íà ëþñòýðêà, êàë³ ðîæà öàáýðêàì.**
273. **Íå íà òóþ íàãó ¢ñòà¢** (Íå ¢ íàñòðî³).
274. **Íå ïàìîæûöü Áîæà, êàë³ ñàì íÿãîæû.**
275. **Íå ðàäç³ñÿ êðàñíàé, à ðàäç³ñÿ ø÷àñíàé.**
276. **Íå ñÿãîííÿ ñòà¢ ëÿ ëà¢ê³ õàäç³öü** (Ìàå çíà÷íû äîñâåä).
277. **Íå òàäû êàðîâó êàðì³öü, êàë³ éäçå ø äà³öü** (Ñâîå÷àñîâàñöü).
278. **Íå õâàë³ êàíÿ çà ïðàãàþ÷û, à äçå¢êó - âûá³ðàþ÷û.**
279. **Íå õâàë³ñÿ ãàäà, õàé ëþäç³ ïàõâàëÿöü.**
280. **Íåøòà íåéêàå** (Øòîñüö³ íåâÿäîìàå, çàãàäêàâàå).
281. **Íå øóêàé äçå¢êó ¢ êàðàãîäçå, à ¢ ÿå ãàðîäçå.**
282. **Í³ æûâû, í³ ì¸ðòâû** (Àñëóïÿíåëû, øàêàâàíû).
283. **Í³ çà øòî, í³ ïðà øòî** (Áåçïàäñòà¢íà).
284. **Í³ êàçàöü, í³ ãàâàðûöü** (Íå ïàäàäàåööà àï³ñàííþ).
285. **Í³ êàëà, í³ âàëà** (Í³ÿêàé ãàñïàäàðê³).
286. **Í³ ìàêóë³íê³** (Ïî¢íàÿ àäñóòíàñöü ÷àãîñüö³).
287. **Í³ ìû÷ûöü, í³ öåë³ööà** (Íå ðýàãóå, íå ïðûçíàåööà).
288. **Í³ ï³öü, í³ åñö³ é ç õàòû íÿ ëåçö³** (Äàæäæë³âàå, âåòðàíàå íàäâîð'å).
289. **Í³ ðîäó, í³ ïëîäó** (Çóñ³ì àäç³íîê³).
290. **Í³ ñåëà, í³ ïàëà** (Çíÿíàöêó, áåç ïàïÿðýäæàííÿ).
291. **Í³òêà äà í³òê³ - áåäíàìó êàøóëÿ.**
292. **Í³ ¢ çóá íàãîé, í³ ¢ ìîðäó ëàïöåì** (Áåñêàðûñíàÿ ñïðàâà).
293. **Í³÷îãà íÿ çíàþ - ìàÿ õàòà ç êðàþ** (Àäìîâà ñâåä÷àííÿ).
294. **Íîã³ äëÿ äàðîã³** (Âàðòà àäïà÷ûöü).
295. **Íîã³ ¢ ðóê³ - ³ öÿãó!** (Óöÿêàöü ñòðûìãàëî¢, ïàçáÿãàöü ÷àãîñüö³).
296. **Íîñàì êëÿâàöü** (Ñìàí³ë³âàñöü).
297. **Íîñ çàäç³ðàöü** (Ãàíàðë³âàñöü).
298. **Íÿ áóäçå Ã³ðøû, áóäçå ³íøû.**
299. **Íÿ âåðû øàâà÷àì, âàçüì³ äû ïàìàöàé.**
300. **Íÿ äàé Áîã ñâ³íü³ ðîã** (Íàõàáí³ê).
301. **Íÿ çíàåø áðîäó, íÿ ñóéñÿ ¢ âîäó** (Áûöü àñöÿðîæíûì, àáà÷ë³âûì).
302. **Íÿ ê³åì, äûê ïàëêàé** (Òîå ñàìàå).
303. **Íÿ ìàäçå ÿáëûêó ¢ïàñö³** (Øìàòëþäíà).
304. **Íÿ ìàëåïøàé ðý÷û, ÿê äîìà íà ïå÷û** (Íåæàäàííå ìÿíÿöü ñâà¸ ñòàíîâ³ø÷à).
305. **Íÿ ìàäóðíûõ** (Àäìà¢ëåííå).
306. **Íÿ ìàòîé êðàìê³, äçå êóïëÿþööà ìàìê³.**
307. **Íÿ ìåëà áàáà êëîïàòó-êóï³ëà ïàðàñÿ** (Íåààáäóìàíû íàáûòàê, íÿñïàêîéíàÿ ñïðàâà).
308. **Íÿ ì¸ä** (Öÿæêà, ñêëàäíà).
309. **Íÿ ïëþé ó êðûí³öó - ïðûéäçåø ïà âàäç³öó** (Çíÿâàãà).
310. **Íÿ ðàäóéñÿ ÷óæîé áÿäçå, áî ñâàÿ ççàäó éäçå.**
311. **Íÿ ñ³ëàé, äûê ñïîñàáàì** (Êåìë³âàñöü).
312. **Íÿ ñîëàíà õëÿáà¢øû** (Íå äàñÿãíó¢øû ìýòû).
313. **Íÿ ñîíöà-óñ³õ íå ñàãðýåø** (Ìÿæà ø÷îäðàñö³).
314. **Íÿ ñòîëüê³ áðàã³, êîëüê³ çâÿã³** (Ïàéø ë³ ÷óòê³).
315. **Íÿ òðû ïÿäç³ ¢ ëîáå** (×àëàâåê ìîæà ïàìûëÿööà).
316. **Íÿ òû÷ íîñà ¢ ÷óæîå ïðîñà** (Íåïàæàäàíàÿ ö³êà¢íàñöü).
317. **Íÿ ¢ñ¸ çîëàòà, øòî áë³ø÷ûöü** (Öàí³öü íå òîëüê³ ïà çíåøí³ì âûãëÿäçå).
318. **Íÿõàé ìóæûê ÿê ëàïàöü, àáû çü³ì íÿ ïëàêàöü.**
319. **Íÿõàé ñààå** (Çãîäà, äàçâîë).
320. **Íÿõî÷à ø ó ìàëàäîñüö³ ïðàöàâàöü, áóäçå ø íà ñòàðàñö³ ç òîðáàé òàíöàâàöü.**
321. **Íÿ÷ûñòàÿ ñ³ëà íîñ³öü** (Íåâÿäîìà äçå çíàõîäç³ööà).
322. **Ïàáû¢ ó âàäçå é íÿ ìîêðû í³äçå** (Áåñïàêàðàíàñöü).
323. **Ïàâàæàþöü òàãî, õòî ñÿáå ïàâàæàå (øàíóå).**
324. **Ïàä "ãàðà÷óþ" ðóêó** (Àïûíóööà ¢ ñòàíå ãíåâó ñóðàçìî¢öû, íåíàñòðîþ).
325. **Ïàä ëÿæà÷û êàìåíü âàäà íå áÿæûöü** (Òðýáà âàðóøûööà, äçåéí³÷àöü).
326. **Ïàêóëü æàí³ööà - çàãà³ööà** (Òðûâàííå, öÿðïåííå).
327. **Ïàêóëü ïÿðóí íÿ òðýñíå, ìóæûê íå ïåðàõðûñö³ööà** (Öÿæêàìó íà ïàä'¸ì).
328. **Ïàëüöû ¢ðîò íå êëàäç³** (Ñïðûòíû).
329. **Ïàìîæà âàðîíå ìûëà, ÿê ì¸ðòâàìó êàäç³ëà** (Ìàðíàÿ ñïðàâà).
330. **Ïàðîæíÿÿ áî÷êà ãó÷ûöü, à ïî¢íàÿ - ìà¢÷ûöü** (Ïóñòàìåëÿ).
331. **Ïàñëÿ äîæäæûêó ¢ ÷àöâåð** (Í³êîë³).
332. **Ïàñïåõ - ëþäçÿì íà ñìåõ** (Íåàáà÷ë³âàñöü).
333. **Ïàñòàâ³öü íà íîã³** (Âûðàñö³öü).
334. **Ïàøë³ äóðí³ãà, çà³ì äðóãîãà** (Íÿ¢äàëàå äçåÿííå).
335. **Ïåðàá³âàööà ç õëåáà íà âàäó** (Íåäàÿäàöü, ãàëàäàöü).
336. **Ïåðàë³âàöü ç ïóñòîãà ¢ ïàðîæíÿå** (Áàâ³öü ìàðíà ÷àñ).
337. **Ïåðø ïàïðàöóé, àòàäû é ïàòàíöóé.**
338. **Ïåðøû áë³í êîìàì** (Ïà÷àòàê ñïðàâû ìîæà áûöü íåáåçäàêîðíûì).
339. **Ïåðøû øïàê (ãðàê) âÿñíû íÿ ðîá³öü** (Äáàé ïðà âûí³ê).
340. **Ï³ëüíû ÿê æûä ç Â³ëüíû** (Àñöÿðîæíû, àáà÷ë³âû).
341. **Ï³ñàöü ñàõàðîì ïà âàäçå** (Áÿññýíñî¢íàÿ ïðàöà).
342. **Ïëà÷, ãàëàñ³, à ðàäû íå äàñ³** (Äàìàãàíüíå).
343. **Ïëûöü ïà öÿ÷ýíí³** (Ïàâîë³ àáñòàâ³í).
344. **Ïðàìîê äà í³òê³** (óâåñü).
345. **Ïðà íÿáîæ÷ûêà¢ ëåïåé ìà¢÷àöü.**
346. **Ïðà¢äà âî÷û êîë³öü** (Áîÿçü ïðûçíàööà ¢ ïðàâ³íå).
347. **Ïðàöà ãàäóå, à ëÿíîòà ìàðíóå.**
348. **Ïðû éäçå êàçà äà âàçà** (Íÿ¢äçÿ÷íàñöü).
349. **Ïðûéøëà ²ëëÿ - íàðàá³ëà ãí³ëëÿ** (Íà ñâÿòà ²ëë³ çâû÷àéíà âûïàäàå øìàò äàæäæî¢, êàë³ öÿæêà ñóøûöü ñåíà).
350. **Ïðûéøî¢ "ê³òàé" - óñ¸ ê³äàé** (Íàøýñöå).
351. **Ïóñêàöü ïûë ó âî÷û** (Âûõâàëÿööà, ñòâàðàöü ïàòðýáíàå ¢ÿ¢ëåííå, ìàí³öü).
352. **Ïóñö³ ñüâ³íþ ïàä ñòîë, ÿíà é íîã³ íà ñòîë** (Íàõàáñòâà).
353. **Ðàá³ ï³ëüíà - áóäçå é Â³ëüíà** (Âàðòàñöü ñïðàâû).
354. **Ðàçóìíû æàðòû ïàõâàëû âàðòû.**
355. **Ðàíàê çà âå÷àð ìóäðýé** (Âàðòà ïàäóìàöü).
356. **Ðàíåé ñÿäçåø - ðàíåé âûéäçåø.**
357. **Ðàòàâàíû ç âàäû êîíü ³ ëóæûíû áà³ööà** (Ðýôëåêñ àñöÿðîã³).
358. **Ðà¢íÿ, ÿê ñâ³íüíÿ äà êàíÿ** (Í³ÿêàãà ïàäàáåíñòâà).
359. **Ðóê³ êàðîòê³ÿ** (Íåäàñÿãàëüíàñöü).
360. **Ñàëà¢ÿ áàéêàì³ íÿ êîðìÿöü** (Õóò÷ýé äà ñïðàâû).
361. **Ñàì ñààå íå ë³õàäçåé.**
362. **Ñà ñâå÷êàé íÿ çíîéäçåø** (Íàäçåéíà ñõàâàíà).
363. **Ñâàéãî ãàðáà í³õòî íÿ áà÷ûöü** (Àìàòàðó êðûòûêàâàöü).

(Ïðàöÿã ó íàñò íóìàðû.)

"Ïåðôåêöûÿí³ñò, ìî¢íû ôàíàò, àêàäýì³ê"

Ó Ìåíñêó ¢çãàäàë³ âûá³ò íàãà ë³íãâ³ñòà Çì³òðà Ñà¢êó

Ó ìåíñê³ì ë³òàðàòóðíûì ìóçå³ Ìàêñ³ìà Áàãäàíîâ³÷à ïðàéøëà âå÷àðûíà ïàìÿö³ áåëàðóñêàãà ìîâàçíà¢öà Çì³òðà Ñà¢ê³, íà ÿêîé ïðýçåíòàâàë³ ÿãîíóþ ïàñìÿðîòíà âûäàäçåíóþ êí³ãó "Áåëàðóñêàÿ öûâ³ë³çàöûÿ ¢ Àìåðûöû" - ïðà ã³ñòîðûþ Áåëàðóñêà-àìåðûêàíñêàãà çàäç³íî÷àííÿ.

Çì³öåð Ñà¢êà (1965-2017) - à¢òàð êí³ã "Áåëàðóñê³ÿ ñëî¢í³ê³ ³ ýíöûêëàïåäû³. Á³áë³ÿãðàô³ÿ" (ó ñóà¢òàðñòâå ç Â³òà¢òàì Ê³ïåëåì; Íüþ-¨ðê - Ìåíñê, 2002) ³ "Áåëàðóñê³ êëÿñû÷íû ïðàâàï³ñ" (ó ñóà¢òàðñòâå ç Þðàñ¸ì Áóøëÿêîâûì, Â³íöóêîì Âÿ÷îðêàì, Çì³òðîì Ñàíüêî; Â³ëüíÿ - Ìåíñê, 2005). ¨í óäçåëüí³÷à¢ ó ìîëàäçåâûì ãðàìàäñê³ì àá'ÿäíàíí³ "Áåëàðóñêàÿ ìàéñòðî¢íÿ" (1979-1984). Áû¢ ñòâàðàëüí³êàì ³ ê³ðà¢í³êîì ìî¢íàé ñëóæáû òýëåêàíàëà "Áåëñàò", àäíûì ç à¢òàðà¢ òýëåïðàãðàìû "Ìî¢í³ê".

Óäçåëüí³ê³ âå÷àðûíû. Íà ïÿðýäí³ì ïëàíå - ²ëîíà Óðáàíîâ³÷, óäàâà Çì³òðà Ñà¢ê³

Ðýäàêòàðêà êí³ã³, âÿäîìàÿ äàñëåä÷ûöà áåëàðóñêàé ýì³ãðàöû³ Íàòàëëÿ Ãàðäç³åíêà àäçíà÷ûëà, øòî ïàä àäíîé âîêëàäêàé çìåø÷àíûÿ ôàêòû÷íà äçâå êí³ã³: ïåðøàÿ - ãýòà ã³ñòîðûÿ Áåëàðóñêà-àìåðûêàíñêàãà çàäç³íî÷àííÿ, äðóãàÿ - óñïàì³íû, ãóòàðê³, çàï³ñàíûÿ Çì³òðîì Ñà¢êàì ïàä ÷àñ ñóñòðý÷à¢ ç ïàâàæàíûì³ ýì³ãðàíòàì³.

- Çì³öåð Ñà¢êà ïðûÿçäæà¢ ó Çëó÷àíûÿ Øòàòû ïðû êàíöû 1990-õ íà çàïðàøýííå Â³òà¢òà Ê³ïåëÿ, ê³ðà¢í³êà Áåëàðóñêàãà ³íñòûòóòà íàâóê³ ³ ìàñòàöòâà¢ Íüþ-¨ðêó, ³ ïðàöàâà¢ òàì àãóëàì ïà¢òàðà ãàäû. Áîëüøàñö³ òûõ, ÷ûå ¢ñïàì³íû ¸ñöü ó êí³çå, óæî íÿìà íà ãýòûì ñâåöå. ² ãýòà àäç³íàÿ ìàã÷ûìàñöü íàì äàâåäàööà, ÿê ÿíû æûë³, ïðà øòî ìàðûë³, - êàæà Íàòàëëÿ Ãàðäç³åíêà.

Ñòàðøûíÿ Çãóðòàâàííÿ áåëàðóñà¢ ñâåòó "Áàöüêà¢ø÷ûíà" Àëåíà Ìàêî¢ñêàÿ íàçâàëà Çì³òðà Ñà¢êó ïåðôåêöûÿí³ñòàì - ¸í áû¢ íàäçâû÷àé ïðàöàëþá³âûì, äàêàçíûì ÷àëàâåêàì.

Øêîëüíû ñÿáðà Çì³òðà ìàñòàê Àðòóð Êë³íà¢ óçãàäâàå, ÿê ÿíû ñÿäçåë³ çà àäíîé ïàðòàé, ÿê ðàçàì ðàñïà¢ñþäæâàë³ "ñàìâûäàò", ÿê³ àòðûìë³âàë³ àä ñÿáðî¢-ñòóäýíòà¢, ó òûì ë³êó ³ àä Â³íöóêà Âÿ÷îðê³.

- Ìíå øêàäà àäíîé ðý÷û - ó áåëàðóñêàé êóëüòóðû íÿìà ïåðàìåíñö³ ïàêàëåííÿ¢, áåëàðóñêàÿ êóëüòóðà - ÿê ïÿñî÷íû ãàäç³íí³ê. Ñ³òóàöûÿ ïîñòêàëàí³ÿëüíàãà ³ñíàâàííÿ. Ïàêóëü ìû õ³ñòàåìñÿ íåâÿäîìà äçå, êîæíàå ïàêàëåííå ïà÷ûíàå ¢ñ¸ ñïà÷àòêó.

ß íàçûâà¢ Çì³òðà àêàäýì³êàì. Êàá ¸í áû¢ ó ³íøûõ óìîâàõ, ÿãî ñïðàâà ìåëà á ïðàöÿã. Êàá íå ïà÷ûíàë³ ¢ñ¸ ç íóëÿ êîæíûÿ 20 ãàäî¢, - êàæà Àðòóð Êë³íà¢.

Âîëüãà Êàëàöêàÿ ¢ñÿðýäç³íå 1990-õ ïðàöàâàëà ðàçàì ç Ñà¢êàì íà êàôåäðû áåëàðóñêàé ìîâû Ë³íãâ³ñòû÷íàãà ¢í³âåðñ³òýòà. Àëå êàë³ ¸í ïàåõà¢ ó Àìåðûêó çàéìàööà äàñëåä÷ûöêàé ïðàöàé - ÿãî ç Ë³íãâ³ñòû÷íàãà "ñûøë³".

- Çì³öåð áû¢ íå ïðîñòà àäìûñëî¢öàì, íå ïðîñòà "ïðîô³" - ¸í áû¢ ìî¢íûì ôàíàòûêàì, - çà¢âàæàå Âîëüãà Êàëàöêàÿ.

Ë³íãâ³ñò Â³íöóê Âÿ÷îðêà, ñóà¢òàð "Áåëàðóñêàãà êëÿñû÷íàãà ïðàâàï³ñó", ïàìÿòàå Ñà¢êó ÿø÷ý øêîëüí³êàì, êàë³ äà ñòóäýíòà¢ ó ìîëàäçåâàå çãóðòàâàííå "Ìàéñòðî¢íÿ" ïðûéøë³ òðîå øêîëüí³êà¢ - Çì³öåð, Àðòóð Êë³íà¢, Ëÿâîí Þðýâ³÷. Ñòóäýíòû ³õ íàçûâàë³ "ìàëûì³ ç áóëüâàðó".

- Êàë³ ¸í ïàñòóï³¢ íà ô³ëôàê, ìû çðàçóìåë³, øòî àäíàäóìöà¢ ñòàëà áîëåé. Âåëüì³ ø÷ûëüíà êàíòàêòàâàë³, êàë³ ïðàöàâàë³ íàä "Áåëàðóñê³ì êëÿñû÷íûì ïðàâàï³ñàì" - Þðàñü Áóøëÿêî¢, Çì³öåð Ñà¢êà, Çì³öåð Ñàíüêî ³ ÿ. Ñà¢êà çà¢ñ¸äû çàöÿòà, àïàíòàíà àäñòîéâà¢ ñâàþ äóìêó, àëå ïðû ãýòûì øàíàâà¢ òûõ, õòî ãýòàê æà çàöÿòà àäñòîéâà¢ ñâàþ, áî ÿäíàëà ãàëî¢íàå - ìîâà, - êàæà Â³íöóê Âÿ÷îðêà.

Óëàäçü Ñà¢êà

Ç 1999 ïà 2002 ãîä Çì³öåð Ñà¢êà ïðàöàâà¢ ñòûëü-ðýäàêòàðàì íà Ðàäû¸ Ðàöûÿ, à ç 2006 ãîäà ê³ðàâà¢ ìî¢íàé ñëóæáàé íà òýëåêàíàëå Áåëñàò. Àäç³í ç ê³ðà¢í³êî¢ êàíàëà Àëÿêñåé Äç³êàâ³ö³ ïàæàðòàâà¢:

- Äçÿêóþ÷û Ñà¢êó, ó íàñ ¸ñöü íå òîëüê³ òàðàøêåâ³öà ³ íàðêàìà¢êà, àëå ³ ñÀ¢êà¢êà.

Ïðûêàíöû âå÷àðûíû ñòàðýéøû ñûí Çì³òðà Ñà¢ê³ Óëàäçü àáâÿñö³¢, øòî íàñòóïíàé ³ìïðýçàé áóäçå ïðýçåíòàöûÿ äûñåðòàöû³ ÿãîíàãà áàöüê³.

Àðòóð Êë³íà¢

²íà Ñòóäç³íñêàÿ,
Ðàäû¸ Ñâàáîäà.

Õðîñíû áàöüêà ¢ ë³òàðàòóðû

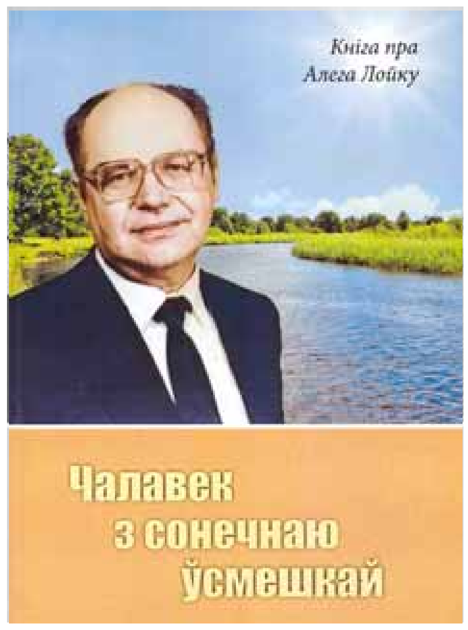

Ìíîã³ÿ áåëàðóñê³ÿ ïàýòû, ïåäàãîã³, íàâóêî¢öû íÿñóöü ïðàç æûöö¸ ñâåòëóþ ïàìÿöü ïðà Àëåãà Ëîéêó. ²ìÿ âÿäîìàãà ï³ñüìåíí³êà ³ ë³òàðàòóðàçíà¢öû àñàáë³âà øàíóþöü íà ô³ëàëàã³÷íûì ôàêóëüòýöå ÁÄÓ, äçå Àëåã Àíòîíàâ³÷ ïðàöàâà¢ ó 1956 - 1999-õ ãàäàõ. Áûëûÿ êàëåã³ ç êàôåäðû ã³ñòîðû³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû ïàäðûõòàâàë³ êí³ãó, äçå ñàáðàíû íàðûñû, ýñý, àðòûêóëû, âåðøû, óñïàì³íû, ïðûñâå÷àíûÿ Àëåãó Ëîéêó. Ó êí³çå çìåø÷àíû òýêñòû áîëüø ÿê ñÿì³äçåñÿö³ à¢òàðà¢ - ³ ìíîã³ÿ ç ³õ ïðûåõàë³ íà ïðýçåíòàöûþ âûäàííÿ íà ô³ëôàê ÁÄÓ. Óäçåëüí³êàì³ ñóñòðý÷û ñòàë³ äýêàí ôàêóëüòýòà ²âàí Ðî¢äà, ïàýòû Âàñ³ëü Çó¸íàê ³ Àíàòîëü Âÿðö³íñê³, ñêóëüïòàð ²âàí Ì³ñêî, áûëûÿ ñÿáðû ë³òàá'ÿäíàííÿ "Óçë¸ò": Ñÿðãåé Êàâàë¸¢, Óëàäç³ì³ð Ìàçãî, Êàíñòàíö³í Öûáóëüñê³ ³ ³íø.

Âûäàííå ìàå íàçâó "×àëàâåê ç ñîíå÷íàþ ¢ñìåøêàé" - ³ âûñòóïî¢öû íå ðàç ïàäêðýñë³ë³, øòî ãýòûÿ ñëîâû íàäçâû÷àé òðàïíà âûçíà÷àþöü ³ õàðàêòàð, ³ ïàýç³þ ãàëî¢íàãà ãåðîÿ êí³ã³.

- Àëåã Àíòîíàâ³÷ áû¢ âåëüì³ ñâåòëûì ÷àëàâåêàì, à ãàëî¢íàå - âûäàòíûì âûêëàä÷ûêàì, - àäçíà÷àå ë³òàðàòóðàçíà¢öà Òàööÿíà Äàñàåâà. - Ø÷ûðû, àäêðûòû, ¸í âó÷û¢ ñòóäýíòà¢ âûñîêàìó âà ¢ñ³ì: ÷ûì áû ÷àëàâåê íå çàéìà¢ñÿ, ¸í ïàâ³ííû áûöü óçâûøàíû, íàòõí¸íû, òàìó øòî æûöö¸ - ãýòà öóä, òðýáà çàõàïëÿööà òûì, øòî òâîðûø, ³ çàõàïëÿöü ãýòûì ³íøûõ.

- Àëåã Àíòîíàâ³÷ áû¢ ÷àëàâåêàì, óëþá¸íûì ó æûöö¸ ³ ¢ ñâàþ ïðàöó, - óïý¢íåíû ï³ñüìåíí³ê Àíàòîëü Áóòýâ³÷. - Ñàïðà¢äíûì ÿãî ïîäç³ãàì áûë³ êí³ã³ ¢ ñåðû³ "ÆÇË" ïðà Ôðàíö³øêà Ñêàðûíó ³ ßíêó Êóïàëó. Ïðàá³ööà ¢ ãýòóþ ñåðûþ ç áåëàðóñê³ì³ àñîáàì³ áûëî íå òàê ïðîñòà - òûì áîëüø, Ñêàðûíà ¢ 1980-ÿ ãàäû áû¢ àìàëü íåâÿäîìû äëÿ ðàñ³éñê³õ íàâóêî¢öà¢... Àëåã Ëîéêà çäîëå¢ äàêàçàöü âûñîêóþ âàðòàñöü ïðàöû ãýòûõ âûá³òíûõ áåëàðóñà¢ íà àãóëüíóþ êàðûñöü, ³ ãýòà áûëî ÿãî âÿë³êàå äàñÿãíåííå.

Ïàýò Ì³êîëà Ìÿòë³öê³ ïàäêðýñë³¢ çíà÷íàñöü ãðàìàäçÿíñê³õ ïîãëÿäà¢ Àëåãà Ëîéê³:

- Äçÿêóþ÷û ñâàéìó âûêëàä÷ûêó, "óçë¸òà¢öû" ïà÷àë³ ìàðûöü ïðà ñóâåðýí³òýò Áåëàðóñ³ - òàê, ÿê ìû ðàçóìååì ÿãî çàðàç, - äáàöü ïðà âÿðòàííå ³ çàõàâàííå íàöûÿíàëüíàé ã³ñòàðû÷íàé ñïàä÷ûíû.

Äëÿ Âàñ³ëÿ Çó¸íêà Àëåã Ëîéêà áû¢ àäíûì ç íàéâûá³òíåéøûõ ïðàäñòà¢í³êî¢ ô³ëàëàã³÷íàãà ïàêàëåííÿ, äëÿ Ñÿðãåÿ Êàâàë¸âà - õðîñíûì áàöüêàì ó ë³òàðàòóðû, äëÿ ìíîã³õ ñòóäýíòà¢ - âûäàòíûì âûêëàä÷ûêàì, ÿê³ ðàñêàçâà¢ ïðà êëàñ³êà¢ òîå, øòî çà ñàâåöê³ì ÷àñàì íå ìàãëî ¢âàéñö³ ¢ ïàäðó÷í³ê³ äû ìàíàãðàô³³. Ñÿáðû ³ êàëåã³ Àëåãà Ëîéê³ íå àäíîé÷û ¢ñïîìí³ë³ çíàêàì³òû äîì ó Ñëîí³ìå íà Â³ëåíñêàé âóë³öû, äçå ÷àñöÿêîì çá³ðàë³ñÿ ë³òàðàòàðû. Äçâåðû ¢ ïàäâàëü÷ûê ãýòàãà äîìà áûë³ àçäîáëåíû áåçë³÷÷ó à¢òîãðàôà¢ âÿäîìûõ ãàñöåé.

- Ïà ãýòûõ äçâÿðàõ ìîæíà áûëî á âûâó÷àöü ã³ñòîðûþ íàøàãà ë³òàðàòóðíàãà, íàâóêîâàãà æûööÿ, - óïý¢íåíû ²âàí Ðî¢äà.

Ñëîí³ìñê³ êðàÿçíàâåö Ñÿðãåé ×ûãðûí äàçíà÷û¢, øòî ¢ ãýòûì äîìå âàðòà çðàá³öü ìóçåé Àëåãà Ëîéê³ àáî ìóçåé, ïðûñâå÷àíû ë³òàðàòóðíàé Ñëîí³ìø÷ûíå, - àëå áóäûíàê ñòà³öü çà÷ûíåíû... Ïàìÿöü ïðà âûá³òíàãà òâîðöó ìîæíà áûëî á óøàíàâàöü ïîìí³êàì ö³ ìåìàðûÿëüíàé äîøêàé. ² ñêóëüïòàð ²âàí Ì³ñêî ¢æî ãàòîâû ¢çÿööà çà ïðàåêò.

- Àëåã Ëîéêà çà¢ñ¸äû íàòõíÿ¢ íà òâîð÷óþ ïðàöó. Äçÿêóþ÷û ÿìó, ç'ÿâ³ëàñÿ ³äýÿ ïàñòàâ³öü ó Ñëîí³ìå ïîìí³ê Ëüâó Ñàïåãó. Ðàáî÷àÿ ìàäýëü ïîìí³êà çàöâåðäæàíà, äà¢íî âûçíà÷àíà ïëÿöî¢êà, àëå ïàêóëü ïîìí³êà ¢ ãîðàäçå íÿìà, óâåñü ÷àñ ãýòà ïûòàííå àäêëàäàåööà, - äàçíà÷û¢ ²âàí Ì³ñêî.

Êí³ãà "×àëàâåê ç ñîíå÷íàþ ¢ñìåøêàé" ñòàëà ë³òàðàòóðíûì ïîìí³êàì Àëåãó Ëîéêó. Íàéïåðø - äçÿêóþ÷û ïàýòû÷íûì ïðûñâÿ÷ýííÿì Ì³êîëû Àðî÷ê³, ²ðûíû Áàãäàíîâ³÷, Â³êòàðà Ãàðäçåÿ, Âÿ÷àñëàâà Ðàãîéøû, ß¢ãåíà ßí³ø÷ûö... Óêëàäàëüí³ê Àëåñü Áåëüñê³ ïàäçÿë³¢ âûäàííå íà ÷àòûðû ÷àñòê³. Ó ïåðøàé ÷àñòöû çìåø÷àíû àðòûêóëû ³ ýñý ïðà òâîð÷àñöü ³ íàâóêîâóþ äçåéíàñöü Àëåãà Ëîéê³, ó äðóãîé ÷àñòöû - óñïàì³íû ïðà ÿãî ÿê ïðà ö³êàâàãà, àäìåòíàãà ÷àëàâåêà. Ãýòû ðàçäçåë äàêðûâàþöü ðàñïîâåäû ñâàÿêî¢: ñÿñòðû, çÿöÿ, ïëÿìåíí³êà¢. Òðýöÿÿ ÷àñòêà - ïàýòû÷íûÿ ïðûñâÿ÷ýíí³, à ¢ çàêëþ÷ýííå - àïîøí³ÿ âåðøû Àëåãà Ëîéê³: "Áåëàðóñêàå", "Ðîäíàé ìîâå", "Ñÿáðàì". ² íàçâû ãýòûõ âåðøà¢ ÿê íàéëåïø ñâåä÷àöü ïðà æûöö¸âûÿ ïðûÿðûòýòû òâîðöû...

Àëåñÿ ËÀÏ²ÖÊÀß.

Òâîð÷û âå÷àð Òàööÿíû Ãðûíåâ³÷- Ìàòàôîíàâàé ó Ñëóöêó

Òâîð÷àÿ ñóñòðý÷à ç ñïÿâà÷êàé Òàööÿíàé Ãðûíåâ³÷- Ìàòàôîíàâàé àäáûëàñÿ ¢ Ñëóöêó ïà ³í³öûÿòûâå Ñëóöêàãà òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû 17 òðà¢íÿ.

Ñëóöê ñòà¢ àïîøí³ì ãîðàäàì óöÿïåðàøí³ì ìóçû÷íûì ïàäàðîææû àðòûñòê³. Äà ãýòàãà ñïÿâà÷êà ¢æî âûñòóï³ëà ¢ Êîáðûíå, Áåðàñö³, Áàðàíà-â³÷àõ, Ëþáë³íå, Âàðøàâå, Ñë³í³ìå, Ïàäàðîñêó ³ Ñàë³ãîðñêó.

- Ìíå ïàäàáàåööà ïðûêëàä ìàñòàêà ßçýïà Äðàçäîâ³÷à, ÿê ¸í âàíäðàâà¢ ïà Áåëàðóñ³, êàá äàâåäàööà ïðà æûöö¸ íàðîäà ³ íàáë³ç³öü ñâà¸ ìàñòàöòâà, - ðàñïàâÿäàå Òàööÿíà. - Àá'åçäç³ëà ¢ ãýòûì íàâó÷àëüíûì ãîäçå ¢ñå âîáëàñö³ Áåëàðóñ³, âÿë³ê³ÿ ³ ìà-ëåíüê³ÿ ãàðàäê³. Ç ìýòàé ñóñòðýööà ç ëþäçüì³, äàâåäàööà àä ³õ, ÿê ÿíû æûâóöü, äàíåñö³ äà ³õ âûí³ê³ ñâà¸é ïðàöû. Àäáûëîñÿ øìàò ñóñòðý÷ ó øêîëàõ, á³áë³ÿòýêàõ ³ äàìàõ êóëüòóðû. Öÿïåðàøíÿÿ âàíäðî¢êà àòðûìàëàñÿ ñàìàé âÿë³êàé. Ëþäç³ ¢ñïðûìàþöü ÷óë³âà ìàå ïåñí³, ó ìíîã³õ íà âà÷àõ ñë¸çû.

Ó Áåðàñö³ ïðûéøëà äçÿ¢÷ûíà ç âÿë³çíûì áóêåòàì áýçó. ßíà ÷óëà ìîé âûñòóï ðàíåé ó Ìàëåðûöû. Ïàòëóìà-÷ûëà, øòî ïàñëÿ êàíöýðòó ¢ Ìàëåðûöû ÿíà ïà-³íøàìó ñòàëà ¢ñïðûìàöü Áåëà-ðóñü ³ áåëàðóñêàñöü ³ âÿðíóëàñÿ íà ðàäç³ìó.

Ïàñëÿ âàõ ñïÿâà÷ê³, ñóñòðý÷û ç áåëàðóñàì³ íàòõíÿþöü ³ äàþöü äàëåéøû ³ìïóëüñ äëÿ ïðàöû.

Ãîëàñ Òàööÿíû í³áûòà çà÷àðà-âà¢ ñëó÷÷àí, ³ ÿíû àõâîòíà äçåëÿööà ñâà³ì³ ¢ðàæàííÿì³ ïàñëÿ êàíöýðòà.

- Ìóçû÷íàÿ ñóñòðý÷à ç Ãðûíå-â³÷- Ìàòàôîíàâàé - ãýòà ëåïøàå, øòî ¢ ìÿíå àäáûëîñÿ ¢ æûöö³ ¢ ãýòûì ãîäçå, - ïðûçíàåööà ïåíñ³ÿíåð Àíà-òîëü Áîëàçü. - Ñëóõà¢ áû ³ ñëóõà¢ ÿå áåç êàíöà. Ïàäàáàåööà ÿê ïðûãîæàÿ æàí÷ûíà ³ àñîáà - Áîã äà¢ ¸é òàëåíò ³ íå àáàçÿë¢ õàðàñòâîì äóøó ³ òâàð.

Íåêàòîðûÿ ç ñëó÷àêî¢ ÷óë³ ñïÿâà÷êó ¢ïåðøûíþ ³ ñàì³ çàç³¢ëÿ-þööà, øòî ðàíåé ÿå ³ìÿ áûëî ³ì íåâÿ-äîìà. Ì³êàëàé Çûêà¢ - àäç³í ç òàê³õ ¢äçåëüí³êà¢ êàíöýðòó:

- Ñïåâû Òàööÿíû - ãýòà ÿê ñïåâû ñàëà¢ÿ ïðà íàø ÷àðî¢íû êðàé. ßå ïåñí³ - ãýòà àääóøûíà äëÿ áåëà-ðóñà¢, ÿê³ÿ ëþáÿöü ðîäíóþ ïåñíþ ³ ìîâó. Äçÿêóé Áîãó çà òîå, øòî ÿíà ¸ñöü ó Áåëàðóñ³.

Íåêàòîðûÿ ïàðà¢íî¢âàë³ Òàö-öÿíó Ãðûíåâ³÷- Ìàòàôîíàâàó ñà "ñðýá-ðàíûì ãîëàñàì Ðàñ³³" Àëëàé Ïàãà-äç³íûì, ÿíû ¢ïý¢íåíû, øòî áåëà-ðóñêàÿ ñïÿâà÷êà òàêñàìà çá³ðàëà á âÿë³çíûÿ äçÿðæà¢íûÿ çàëû, êàë³ á íå áàäçÿíà÷àëà òàê ÿ¢íà íàöûÿíàëüíóþ ñâÿäîìàñöü.

Ç³íà³äà Ö³ìîøàê.
Ôîòà à¢òàðê³.

Ïàìÿòíû ìàðàôîí

Ó ðàìêàõ ñâÿòêàâàííÿ Äíÿ Âÿë³êàé Ïåðàìîãà ³ 75- ãîääçÿ âû-çâàëåííÿ Áåëàðóñ³ àä íÿìåöêà-ôà-øûñöê³õ çàõîïí³êà¢ á³áë³ÿòýêàðû ÄÓÊ "Êàðýë³öêàÿ ðà¸ííàÿ á³áë³ÿ-òýêà" ¢ ðàìêàõ êóëüòóðíà - ïàòðûÿ-òû÷íàãà ïðàåêòà "Ïàìÿöü ïðà âîéíó áÿññìåðòíàÿ" ïðàâÿë³ ïàÿòû÷íû ìà-ðàôîí "Ìû ïðà âàéíó âåðøàì³ ãà-âîðûì", ÿê³ ¢êëþ÷û¢ ë³òàðàòóðíû ïàðàä âàåííàé êí³ã³ "Ñâÿòàÿ ïàìÿòíàÿ äàòà", â³íøàâàííå íà ìàëüáåðöå "Äçÿ-êóé çà ì³ðíàå íåáà" ³ àêöûþ "Âàåííà-ïàëÿâàÿ ïîøòà".

"Ñâÿòàÿ ïàìÿòíàÿ äàòà", ³ ÿíà ñàïðà¢äû ñâÿòàÿ ³ áåñìÿðîòíàÿ ¢ ë³òà-ðàòóðíûõ òâîðàõ, ÿê³ÿ ãó÷àë³ ¢âåñü ÷àñ íà ïðàöÿãó ¢ñÿãî ìåðàïðûåìñòâà. Äëÿ ïðûñóòíûõ âåðøû ïðà âàéíó, ïàêóòû ñàâåöêàãà íàðîäà, íåéìàâåð-íàå æàäàííå æûöü ãó÷àë³ ¢ âûêàíàíí³ ÷ëåíà Ñàþçà ï³ñüìåíí³êà¢ Ñâÿòëàíû Êîøóð, ìÿñöîâûõ ë³òàðàòàðà¢ Àíòà-í³íû À¢÷ûíí³êàâàé, Àëÿêñàíäðà Àáà-äç³íñêàãà, Ëåàí³ëû Äçÿíüêåâ³÷, âó÷à-í³ö Ãàííû Êóçüì³÷, Àðûíû Õàíüê³, Ìàðãàðûòû Áàÿðýíê³, Êñåí³³ Õóäîáû, Ñîô³³ Òðàô³ì÷ûê, à òàêñàìà ñóïðà-öî¢í³êà¢ ðà¸ííàé á³áë³ÿòýê³.

Ó ðàìêàõ êóëüòóðíà - ïàòðû-ÿòû÷íàãà ïðàåêòà êîæíû àõâî÷û ìå¢ ìàã÷ûìàñöü íà ìàëüáåðöå ïàê³íóöü ñëîâû ïàäçÿê³ çà ñâåòëû äçåíü, ì³ðíàå íåáà ³ ø÷àñë³âàå äçÿö³íñòâà, à òàêñàìà ïðûíÿöü óäçåë ó àêöû³ "Âàåííà - ïà-ëÿâàÿ ïîøòà" ³ íàï³ñàöü ï³ñüìî-â³í-øàâàííå âåòýðàíó Âÿë³êàé Àé÷ûííàé âàéíû.

Ó çàâÿðøýííå ïðàïàíàâàë³ ê³íàñòóæêó "Âàéíà. Çàñòàööà ÷àëà-âåêàì".

Íàòàëëÿ Êàçàðýç,
ìåòàäûñò ÄÓÊ
"Êàðýë³öêàÿ ðà¸ííàÿ á³áë³ÿòýêà".

Íàâ³íû Ãåðìàí³³

Ó Ìåíñêó ïàñòàâ³ë³ ïàìÿòíû çíàê Íÿìåöêàé ñëàáàäçå

Ó Ëþòýðàíñê³ì ñêâåðû ¢ Ìåíñêó àäêðûë³ ïàìÿòíû çíàê Íÿìåöêàé ñëàáàäçå. Íà àäêðûöö³ ïðûñóòí³÷àë àìáàñàäàð Ãåðìàí³³ Ïåòàð Äýòìàð.

²äýÿ ñòâàðûöü ïàìÿòíû çíàê íàëåæûöü Âîëüçå Øîòêìàí, çàñíà-âàëüí³öû ëþòýðàíñêàé ãðàìàäû "Âûðàòàâàííå" ³ ãðàìàäêàãà àá'ÿä-íàííÿ íÿìåöêàé êóëüòóðû "Ìà-ñòû" ¢ Ìåíñêó.

íûõ äàìî¢, ÿê³ÿ ïàäûõîäç³ë³ äà ïàìÿòíàãà çíàêà, - ñêàçàëà êàðýñ-ïàíäýíòó Ñâàáîäû Âîëüãà Øîòê-ìàí.

Íà ïà÷àòêó 20 ñòàãîääçÿ ¢ Ìåíñêó æûë³ áîëüø çà 2 òûñÿ÷û íåìöà¢.

- ² ¢ ìÿíå ç’ÿâ³ëàñÿ ³äýÿ çãàäàöü ãýòóþ ã³ñòîðûþ Ìåíñêà. Ãýòà áû¢ òàëåðàíòíû ãîðàä, äçå

Ïàìÿòíû çíàê ñòâîðàíû ïðû ô³íàíñàâàé ïàäòðûìöû ëþ-òýðàíñêàé öàðêâû Ãåðìàí³³.

- Ãýòà ïàìÿòíû çíàê, ïðû-ñâå÷àíû ã³ñòîðû³ Ìåíñêà. ¨í óñ-òàëÿâàíû ¢ Ëþòýðàíñê³ì ñêâåðû. Ó ãýòûì ðà¸íå êàë³ñüö³ áûëà Íÿ-ìåöêàÿ ñëàáàäà. ²ñíàâàëà ñòàðûõ ÷àñî¢ òóò æûë³ ëþäç³ íÿìåöêàé íàöûÿ-íàëüíàñö³. Âóë³öû ìåë³ íàçâû - æûë³ ëþäç³ ðîçíûõ íàöûÿíàëüíà-ñöÿ¢, ñÿðîä ÿê³õ ³ íåìöû. Ã³ñòà-ðû÷íàÿ ïàìÿöü ïàâ³ííà æûöü. Áåç ì³íóëàãà íÿìà áóäó÷ûí³. Ãýòà òðý-áà äëÿ ñ¸ííÿøíÿãà ³ áóäó÷àãà ïàêàëåííÿ¢, - êàæà Âîëüãà Øîòê-ìàí.

Âîëüãà Øîòêìàí ïëàíóå ¢ñòàëÿâàöü ³íôàðìàöûéíûÿ ñòýí-äû êàëÿ ïàìÿòíàãà çíàêà. Ïàä÷àñ

Íÿìåöêàÿ, Ëþòýðàíñêàÿ ³ Ìàëàÿ Ëþòýðàíñêàÿ. Òóò æà áûë³ íÿìå-ê³ÿ ìîã³ëê³, çàêðûòûÿ ¢ 1978 ãîäçå. Òàì çíàõîäç³ë³ íàäìàã³ëüíûÿ ïîì-í³ê³ íà íÿìåöêàé ìîâå. Ïðà ãýòà ñ¸ííÿ çãàäâàë³ æûõàðû íàâàêîëü-àäêðûööÿ òàêñàìà âûêàçâàëàñÿ ³äýÿ çðàá³öü òóò ëþòýðàíñêóþ êàï-ë³÷êó.

Àëåñü Äàø÷ûíñê³,
Ðàäû¸ Ñâàáîäà.
Ôîòà Þðãåíà Ýáåðãàðäòà.

25 òðà¢íÿ íà àãðà-ñÿäç³áå Âàéöþø ê³
àäáóäçåööà ôåñòûâàëü ïàýç³³ ³ ìóçû ê³ “Ñàëà¢¸-2019”.
Ïà÷àòàê ¢ 14.00.
Êîøò óäçåëó 20 ðóáë¸¢.
(Çàïðàøàåì óñ³õ: ë³àñê³õ, áÿðîçà¢ñê³õ ³ ãàðàäçåíñê³õ!)

Ïàìÿö³ æîíê³ Íàòàë³

Ç³ì³öåð Ñàíüêî

"Çàâ³ ìÿíå êâåòà÷êàé..."

Ñêàçàöü, øòî ãýòà äëÿ ìÿíå âÿë³êàÿ ñòðàòà, - íå ñêàçàöü í³÷îãà. Çí³ê öýëû ñâåò. Óñ¸ áûëî íàïî¢íåíà ¸þ: ³ äîì, ³ ïðàöà, ³ äóìê³, ³ ìàðû, ³ ïëàíû, ³ ñïàäçÿâàíí³ - óñÿ ïðàñòîðà ìàéãî ³ñíàâàííÿ... Çàñòà¢ñÿ ç àä÷óâàííåì â³íû, øòî íå ¢ñ¸ çðàá³¢ äëÿ ÿå, íå ¢ñå ëàñêàâûÿ ñëîâû ñêàçà¢, íå ñïå¢ ñàìàé ÷óëë³âàé ³ ïÿø÷îòíàé ïåñí³...

* * *

Ïåðàäóñ³ì ìóøó àääàöü äàí³íó ïàâàãà³ ³ ¢äçÿ÷íàñö³ ëþäçÿì, øòî ¢çãàäàâàë³ Íàòàëþ, - óçãàäàâàë³ òàêîé, ÿêîé ÿ ïàêàõà¢ ÿå. Ìåíàâ³òà ÿíû âûõàâàë³ ¢ äà÷ê³ ïðàöàâ³òàñöü, ñö³ïëàñöü, àäêàçíàñöü, ðàçóìåííå ñÿìåéíûõ êàøòî¢íàñöÿ¢ ³ ëþáî¢ äà ðàäç³ìû.

Áàöüêà Ì³õàëü Ø÷óêà (15.12.1912-21.03.1999) íàðàäç³¢ñÿ ¢ â¸ñöû Ïûøíà Ëåïåëüñêàãà ðà¸íà. Ó þíàöòâå ïðàöàâà¢ êàâàë¸ì. Ëþá³¢ ìàéñòðàâàöü, ÿø÷ý ïàäëåòêàì çðàá³¢ ñàáå äðà¢ëÿíû ðîâàð. Ñêîí÷û¢øû Ðæý¢ñêóþ àðòûëåðûéñêóþ íàâó÷àëüíþ, ñòà¢ êàäðàâûì âàéñêî¢öàì, ñïåöûÿë³ñòàì ó ðàìîíöå àðòûëåðûéñêàé òýõí³ê³. À¢òàð ìíîñòâà ðàöûÿíàë³çàòàðñê³õ ïðàïàíî¢ ³ âûíàõîäàê.

Ìàö³ Âîëüãà (ó äçÿâîöòâå Äàéíåêà) (07.11.1919-11.06.1994) íàðàäç³ëàñÿ ¢ Êë³÷àâå. Ñêîí÷ûëà Ìàã³ë¸¢ñê³ íàñòà¢í³öê³ ³íñòûòóò ç äûïëîìàì âûêëàä÷ûêà áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû.

Ïûøíÿíñêàÿ ðàäíÿ áûëà äàâîë³ øìàòë³êàÿ: Àïàíàñ ³ Ìàðûÿ (ç øëÿõîöêàãà ðîäó) ìåë³ àïðà÷à Ì³õàëÿ ÿø÷ý äâóõ ñûíî¢ ³ ÷àòûðîõ äà÷îê (²âàíà, Ï¸òðó, Âàëÿíö³íó, Íàäçåþ, Íàñòó ³ Ëþáó). Áÿçë³òàñíûÿ 30-40-ÿ ãàäû ïàê³íóë³ íà ¸é êðûâàâû ñëåä: Âàëÿíö³íó ðàññòðàëÿë³ ¢ 1937 ãîäçå ýíêàâýäûñòû (íà ÿå äàí¸ñ ðîäíû ìóæûê, Þð÷àíêà); Ëþáó, ÿêóþ ïàðòûçàíû ïðûìóñ³ë³ áûöü ñóâÿçíîé, ó 1943 ãîäçå çàá³ë³ íåìöû (ðîäç³÷û êàçàë³, øòî Íàòàëëÿ âåëüì³ ïàäîáíàÿ äà ÿå - "ãîëàñ ó ãîëàñ, âîëàñ ó âîëàñ"); ²âàí ó òûì ñàìûì ãîäçå çàã³íó¢ íà âàéíå, à Íàñòà ¢ òðà¢í³ 1944 ãîäà, ïàä÷àñ âÿäîìàãà ïàðòûçàíñêàãà "ïðàðûâó", çãóá³ëà äâà³õ äçÿöåé.

Íàãàäðàâàëàñÿ ³ êë³÷à¢ñêàÿ ðàäíÿ. Óâîñåíü 1919 ãîäà çàã³íó¢ Íàòàë³í äçåä Õàäîò. Òàäû ¢ Êë³÷àâå ãàñïàäàðûë³ ïàëÿê³. Çàïûí³ë³ ìÿñöîâàãà ïàïà. Íàñòà¢ëÿþ÷û êàðàá³í, çàïàòðàáàâàë³ ïàêàçàöü, õòî ç òóòýéøûõ áàëüøàâ³ê³. À ÿêðàç ãýòûì ÷àñàì Õàäîò âÿðòà¢ñÿ ñà ñâàéãî ïîëÿ, ïàñåÿ¢øû àç³ìêó. Ïåðàïàëîõàíû ïîï ³ ïàêàçà¢ íà ÿãî. Ïàëÿê³ òóò æà, íà ìåñöû, í³÷îãà íå âûñâÿòëÿþ÷û ³ íå ðàçá³ðàþ÷ûñÿ, çàñòðýë³ë³ Õàäîòà. ßãîíàÿ æîíêà Ïàë³íà áûëà òàäû öÿæàðíàÿ Íàòàë³íàé ìàìàé, íà âîñüìûì ìåñÿöû. Ñÿì¸ðà äçÿöåé - Ìàð'ÿ, À¢äîòêà, Õàäîðà, Ö³ìîõ, Âàëîäçÿ, Õâåäàð ³ Âîëüêà - çàñòàë³ñÿ ñ³ðîòàì³. Õâåäàð, ÿêîìó áûëî ¢òîé ÷àñ äâà ãàäû, ó 1939 ãîäçå ïðàïà¢ íà âàéñêîâàé ñëóæáå ïàä Êóøêàé. Ìàð'þ ³ ÿå ìóæûêà Àíòîíà àáðàáàâàë³ ³ çàá³ë³ ¢ 1941 ãîäçå ëÿñíûÿ áàíäûòû, ÿê³ÿ ïàñëÿ âàéíû çàíÿë³ âûñîê³ÿ ïàñàäû âà ¢ëàäçå. Ö³ìîõ çàã³íó¢ ó 1945 ãîäçå ïàä Ê¸í³ãñáåðãàì, êàë³ íåìöû ðàçáàìá³ë³ øòàá ãåíåðàëà ×àðíÿõî¢ñêàãà. Âàëîäçÿ òàêñàìà ¢ âàéíó çà¢÷àñíà ïàê³íó¢ ãýòû ñâåò.

Ñóïîëüíàÿ ã³ñòîðûÿ æûööÿ Íàòàë³íûõ áàöüêî¢ ïà÷àëàñÿ ¢ 1938 ãîäçå, êàë³ Âîëüãà Äàéíåêà ïðûåõàëà ïðàöàâàöü íàñòà¢í³öàé ó Ïûøíà. Òàì, ïðû ñàâåöêà-ïîëüñêàé ìÿæû, ñòàÿ¢ ãàðí³çîí ïàìåæí³êà¢. Âàéñêî¢öû çíà¸ì³ë³ñÿ ç ìÿñöîâûì³ äçÿ¢÷àòàì³, çàïðàøàë³ ³õ íà òàíöû. À Ì³õàëü Ø÷óêà òûì ÷àñàì ïðûåõà¢ ó àäïà÷ûíàê äà ìàö³. Òàê ³ ïàçíà¸ì³ë³ñÿ. Íå¢çàáàâå ïàæàí³ë³ñÿ, ³ ìóæûê çàáðà¢ ÿå ¢ Íàõ³÷ýâàíü, äçå ñëóæû¢ òàäû.

Ó 1941 ãîäçå Íàòàë³í áàöüêà ïàåõà¢ íà âó÷ýíí³ äà ³ðàíñêàé ìÿæû, à ìàö³ ç äâóõãàäîâûì ñûíàì Âàëåðàì - ó Êë³÷à¢ (òóäû ìå¢ñÿ ïàñëÿ âó÷ýííÿ¢ ïðûåõàöü ³ áàöüêà). Ïà äàðîçå, ó Ðàñòîâå, ÿå çàñïåëà âåñòêà, øòî ïà÷àëàñÿ âàéíà. Âÿðòàööà ¢ Íàõ³÷ýâàíü ³ æûöü ñÿðîä ÷óæûõ ëþäçåé Âîëüãà íå õàöåëà. À íà çàõàä ïàñàæûðñê³ÿ öÿãí³ê³ ¢æî íå ³øë³, òîëüê³ âàéñêîâûÿ ýøàëîíû ç ñàëäàòàì³. ² òðýáà æ áûëî òàêîìó ñòàööà, øòî òàì, íà ðàñòî¢ñê³ì âàêçàëå, ÿíà ñóñòðýëà àô³öýðà, ÿê³ ñëóæû¢ ïàìåæí³êàì ó Ïûøíå. ßå ïàñàäç³ë³ ¢ öÿãí³ê, íàêàðì³ë³ ÿø÷ý ç ñàáîþ äàë³. Òàê ÿíà äàåõàëà äà Áàáðóéñêà, à àäòóëü - äçå ïåøøó, äçå ïàäâîç³ë³ - äàáðàëàñÿ äà Êë³÷àâà.

Ïåðàáûëà òàì óñþ âàéíó. Ãàäàâàëà ðàçàì ñà ñòàðîé ìàòêàé, ÿêîé òàäû ³øî¢ óæî âîñüìû äçÿñÿòàê, ÷àòûðîõ äçÿöåé - ñâàéãî ³ òðîõ ñ³ðîòà¢ Ìàð'³íûõ. Ãàðàâàë³, ãàëàäàë³. Äàâîäç³ëàñÿ ãíàöü ãàðýëêó, àáû àä ïàë³öàÿ¢ àäêóï³ööà. Òûÿ ÷àïëÿë³ñÿ, øòî ìóæûê ó ×ûðâîíàé àðì³³ (íåìöû æ, íààäâàðîò, ñòàâ³ë³ñÿ äà ÿå, ÿê æîíê³ àô³öýðà, ïàâàæë³âà). Ãàðýëêó ãíàë³ ç ïàëåíàãà çáîææà. Ýíêàâýäûñòû, óöÿêàþ÷û ¢ ë³ïåí³ 1941 ãîäà, ïàäïàë³ë³ çåðíÿñõîâ³ø÷à, "÷òîáû âðàãó íå äîñòàëîñü". À ëþäç³ ïàòóøûë³ ³ ðàçàáðàë³ ãýòàå çáîææà. Ìàëîöü ÿãî áûëî íåëüãà - ñìÿðäçåëà, äûê ïàê³íóë³ íà ãàðýëêó.

Ïàêóëü íå áûëî ïàðòûçàíà¢, æûë³ ñïàêîéíà, ç àêóïàíòàì³ ëàäç³ë³. Äçÿ¢÷àòû íà òàíöû õàäç³ë³, òàíöàâàë³ ç íÿìåöê³ì³ õëîïöàì³. À ÿê ïà÷àëàñÿ "ïàðòûçàíêà", óñ¸ ïåðàìÿí³ëàñÿ. Êàë³ íåìöû âåäàë³, øòî íåõòà ç ñÿì'³ ¢ ëåñå, ïàë³ë³ õàòû, íàâàò ç äçåöüì³. Ëþäç³ áàÿë³ñÿ, øòî çàá'þöü íå ðàçá³ðàþ÷ûñÿ, óöÿêàë³ ¢ ëåñ, ñÿäçåë³ ¢ áàëîòöå. ² íàøû òàêñàìà ðàòàâàë³ñÿ ¢ö¸êàì³. À ÿê áàìá³ë³ ³õ, Âîëüãà çàêðûâàëà ñâà³ì öåëàì ìàëîãà ñûíà.

Ó 1944 ãîäçå, àäñòóïàþ÷û, íåìöû ïàïàë³ë³ øìàò õàòà¢, ³ ³õíþþ òàêñàìà ñïàë³ë³. Çàáðàë³ êàðîâó, êàíÿ. Íàøûÿ ãàðîòí³ê³ âÿðíóë³ñÿ ç ëåñó, âûêàïàë³ çÿìëÿíêó ³ òàê æûë³. Íå¢çàáàâå çíà¸ìûÿ ïàäêàçàë³, øòî ¢ â¸ñöû ïàä Áàáðóéñêàì áà÷ûë³ ¢ ÷àëàâåêà ³õíþþ êàðîâó. Âîëüãà ñàáðàëàñÿ ³ ïàéøëà - íå÷ûì æà òðý' áûëî êàðì³öü ÷àöâÿðûõ äçÿöåé. Ïðûéøëà òóäû, ïàçíàëà ñâàþ êàðî¢êó, ³ ÷àëàâåê àääà¢. À òàäû íåéê³ì öóäàì âÿðíó¢ñÿ ³ êîíü.

ßê ïðûéøë³ ñàâåòû, âûêë³êàë³ Íàòàë³íó ìàö³, ñêàçàë³ àðãàí³çî¢âàöü ó Êë³÷àâå øêîëó. Âåäàþ÷û, øòî íåìöà¢ àäòóëü óæî âûãíàë³, áàöüêà íåêàëüê³ ðàçî¢ ïðûñûëà¢ çàïûò ïðà æîíêó. À ÿìó àäêàçâàë³, øòî íÿìà òàêîé. À ïîòûì, ÿê ñòàëà äûðýêòàðàì øêîëû, ÿå ³ìÿ ¢æî ñòàëà âÿäîìûì. ² íàðýøöå ¢ 1946 ãîäçå, ïàñëÿ ÷àðãîâàãà çàïûòó, ¸í ç ïàë¸ãêàé äàâåäà¢ñÿ, øòî ÿãîíàÿ Âîëüêà æûâàÿ. Ïà÷à¢ ñëàöü ïàñûëê³, ó àñíî¢íûì àäçåííå, áî ¢ ÿå æ í³÷îãà íå áûëî: ó àäíîé ñóêåíöû ïðûåõàëà, óñ¸ çàñòàëîñÿ ¢ Íàõ³÷ýâàí³.

Íàòàë³íû áàöüê³ Âîëüãà ³ Ì³õàëü Ø÷óê³. À¢ñòðûÿ. 1947 ã.

Âûïóñêí³öà ñÿðýäíÿé øêîëû ¹ 37 ã. Ìåíñêà. 1966 ã.

Ïðû êàíöû 1946 ãîäà ¸í çàáðà¢ æîíêó ç ñûíàì äà ñÿáå, ïàåõàë³ ðàçàì ó À¢ñòðûþ. Äî¢ãà äàâÿëîñÿ àôàðìëÿöü äàêóìåíòû, ÷àêàöü äàçâîëó. Ãàðí³çîí ñòàÿ¢ ó íåéê³ì ãàðàäêó, çäàåööà, ïàä Çàëüöáóðãàì. Àô³öýðû ÷àñàì åçäç³ë³ íà ïàëÿâàííå, à à¢ñòðûéñê³ÿ ôðà¢ ãàòàâàë³ ³ì äç³÷ûíó. Äëÿ æîíàê àðãàí³çî¢âàë³ñÿ ðîçíûÿ çàíÿòê³, êóðñû ìàøûí³ñòàê, âó÷ûë³ ³õ ñòðàëÿöü, âàäç³ë³ íà ýêñêóðñ³³ ¢ Çàëüöáóðã, Âåíó. Ïàêàçâàë³ ìàã³ëû áàöüêî¢ Àäîëüôà Ã³òëåðà. Àô³öýðñê³ÿ æîíê³ áûë³, âÿäîìà, ðîçíûõ íàöûÿíàëüíàñöÿ¢, ïåðàâàæíà ðàñåéê³. Çãàäâàþ÷û íåñàìàâ³òûÿ ¢÷ûíê³ íåêàòîðûõ ç ³õ, Íàòàë³íà ìàö³ çà¢ñ¸äû ïàâòàðàëà: "Íàøàÿ æàí÷ûíà í³êîë³ á òàê íå çðàá³ëà".

Ïðàç ãîä, ó êàíöû 1947-ãà, áàöüêó ïàñëàë³ âà Óêðà³íó, ó Ç³ìíó Âîäó, ïàä Àëüâîâàì (òàê äà¢íåé áåëàðóñû íàçûâàë³ Ëüâî¢), à ¢ õóòê³ì ÷àñå ïåðàâ³íóë³ ¢ Æî¢êâó. Òàì 12 êðàñàâ³êà 1948 ãîäà ¢ ³õ íàðàäç³ëàñÿ äà÷óøêà, ÿêóþ íàçâàë³ Íàòàëüêàé. Íÿíÿ Ïðàñêà ïàñïðûÿëà òàìó, øòî íå¢çàáàâå ÿå òàåìíà àõðûñö³¢ ìÿñöîâû âóí³ÿöê³ ñâÿòàð. Ó ãýòûì ãîðàäçå àìàëü øòîòûäíÿ õàâàë³ êàãîñüö³ ç ñàâåöê³õ ö³ïàðòûéíûõ ÷ûíî¢í³êà¢. Íàòàëÿ ¢ñïàì³íàëà ïàçíåé, øòî òûÿ ïàìïåçíûÿ ïàõàâàíí³ ç äóõàâûì àðêåñòðàì áûë³ ÿå ñàìûì³ ïåðøûì³ äç³öÿ÷ûì³ ¢ðàæàííÿì³.

Ïà íåêàòîðûì ÷àñå áàöüêó çíî¢ ïåðàê³íóë³, ãýòûì ðàçàì ó Íÿìå÷÷ûíó. Æûë³ ¢ çàêðûòûì âàéñêîâûì ãàðàäêó. Àäìîâ³¢øûñÿ áðàöü óäçåë ó íåéêàé àôåðû, Ì³õàëü Ø÷óêà òðàï³¢ ó íÿëàñêó äà íà÷àëüñòâà ³ çìóøàíû áû¢ ïàéñö³ ¢ àäñòà¢êó. Ó 1955 ãîäçå âÿðíóë³ñÿ íà ðàäç³ìó, ó Ìåíñê. Çà äâà ãàäû áàöüê³ ïàáóäàâàë³ íàðýøöå ¢ëàñíû äîì, ó ÿê³ì ïðàæûë³ ¢ñ¸ àñòàòíÿå æûöö¸ ³ ÿê³ ñòà¢ äëÿ Íàòàë³ ðîäíûì. Ó 1966 ãîäçå ÿíà ñêîí÷ûëà ìåíñêóþ ñÿðýäíþþ øêîëó ¹ 37 ³ ïàñòóï³ëà íà á³ÿëàã³÷íû ôàêóëüòýò Áåëàðóñêàãà äçÿðæà¢íàãà ¢í³âåðñ³òýòà.

(Ïðàöÿã ó íàñò. íóìàðû.)

Ëåàí³ä Ëà¢ðýø

Àìáðîç³ Êàñòðàâ³öê³

Àìáðîç³ Ñàìóýëü Êàñòðàâ³öê³, ïðà ÿêîãà ïîéäçå ðàçìîâà, íàëåæà¢ äà øëÿõåöêàãà ðîäó Êàñòðàâ³öê³õ ãåðáó "Áàéáóçà", ïðàäñòà¢í³ê³ ÿêîãà çàéìàë³ ðîçíûÿ çàìåñê³ÿ ïàñàäû ¢ Ìåíñê³ì âàÿâîäñòâå ÂÊË ³ Ìåíñê³ì ïàâåöå Ìåíñêàé ãóáåðí³. Ç ãýòàãà ðîäó ïàõîäç³öü çíàêàì³òû ôðàíöóçñê³ ïàýò Ã³¸ì Àïàë³íåð.

Áàöüêà áðàòî¢ Àìáðîç³ÿ ³ Êàç³ì³ðà (Êàðóñÿ Êàãàíöà) Êàñòðàâ³öê³õ, Êàðàëü Êàñòðàâ³öê³ ïðûíÿ¢ óäçåë ó ïà¢ñòàíí³ 1863 ã. ßãî ìà¸íòàê Âÿë³ê³ÿ Íàâàñ¸ëê³ íà Ìåíø÷ûíå áû¢ êàíô³ñêàâàíû, à ñÿì'ÿ ñàñëàíà ¢ Ñ³á³ð. Êàðàëü Êàñòðàâ³öê³, ñûí Ñàìóýëÿ (1819-1873), ïàõàâàíû íà Êàëüâàðûéñê³õ ìîã³ëêàõ ó Ìåíñêó[1]. Ìàö³ - Ãåëåíà ñà Ñâåíòàðæýöê³õ, äà÷êà Òàäýâóøà. Ïàë³í³ ìàö³ Àìáðîç³ Êàñòðàâ³öê³ áû¢ áë³çê³ì ñâàÿêîì ³íøàãà Áàëÿñëàâà Ñâåíòàðæýöêàãà (1831-1888) - ê³ðà¢í³êà ïà¢ñòàííÿ 1863 ã. ó ²ãóìåíñê³ì ïàâåöå Ìåíñêàé ãóáåðí³. Àêðàìÿ òàãî, Êàñòðàâ³öê³ÿ ìåë³ áë³çê³ÿ ñâàÿöê³ÿ ñóâÿç³ ç ìíîã³ì³ øëÿõåöê³ì³ ñåì'ÿì³ Ìåíø÷ûíû - Âàíüêîâ³÷àì³, Âàéí³ëîâ³÷àì³, Ïðóøûíñê³ì³, Îøòàðïàì³, ßí³øý¢ñê³ì³ ³ ³íøûì³.

Ñûí Êàðàëÿ Êàñòðàâ³öêàãà - Àìáðîç³ Ñàìóýëü Êàñòðàâ³öê³, íàðàäç³¢ñÿ ¢ 1871 ã ó Öûâ³íñêó, øòî ¢ Ñ³á³ðû, ïàä÷àñ âÿðòàííÿ ñÿì'³ ç ññûëê³. Ñêîí÷û¢ ã³ìíàç³þ ¢ Ïåöÿðáóðãó ³ ¢ 1897 ã. - ìåäûöûíñêàå àääçÿëåííå Ìàñêî¢ñêàãà ¢í³âåðñ³òýòà[2]. Ó êàíöû 1890-õ ãã., ðàçàì ç Àìðîç³åì ó Ìàñêâå âó÷û¢ñÿ Àíòîí Ëÿâ³öê³ (áóäó÷û ïðàçà³ê ßäâ³ã³í Ø.) ³ øìàò ³íøàé áåëàðóñêàé ìîëàäç³[33].

Àìáðîç³ Êàñòðàâ³öê³, ìàñêî¢ñê³ ñòóäýíò

Ìàëîäøû áðàò æîíê³ Àìáðîç³ÿ Êàñòðàâ³öêàãà Ìàðû³ ç Áàãóøý¢ñê³õ, Ñöÿïàí Áàãóøý¢ñê³, âó÷û¢ñÿ ¢ ßãåëîíñê³ì Êðàêà¢ñê³ì óí³âåðñ³òýöå ³ ÷àñòà ãàñöÿâà¢ ó ñÿñòðû ³ øâàãðà ¢ Ë³äçå. Ìåíàâ³òà ¢ Ë³äçå, ëåòàì 1903 ã. Âàöëà¢ ²âàíî¢ñê³ ñõ³ë³¢ Áàãóøý¢ñêàãà äà ¢äçåëó ¢ íîâàé âûäàâåöêàé ñïðàâå: âûïóñêó áåëàðóñê³õ êí³æàê ó Êðàêàâå, ãîðàäçå, ÿê³ ¢ òîé ÷àñ çíàõîäç³¢ñÿ À¢ñòðà-Âåíãðû³. Áàãóøý¢ñê³ ¢ ñâàþ ÷àðãó ïðûöÿãíó¢ äà ñóïðàöî¢í³öòâà ñâàéãî ñÿáðà ç ÷àñî¢ ã³ìíàç³÷íàãà íàâó÷àííÿ ¢ Ìåíñêó Ìàð'ÿíà Ôàëüñêàãà, ñòóäýíòà Âàðøà¢ñêàé ïàë³òýõí³ê³[34].

Ç Àìðîç³åì Êàñòðàâ³öê³ì Âàöëà¢ ²âàíî¢ñê³ ïàçíà¸ì³¢ñÿ ïðàç ÿãî øâàãðà - Ñöÿïàíà Áàãóøý¢ñêàãà, ÿê³ ðàçàì ç ²âàíî¢ñê³ì çàéìà¢ñÿ áåëàðóñê³ì³ âûäàâåöê³ì³ ñïðàâàì³[35]. À ç Êàç³ì³ðàì Êàñòðàâ³öê³ì (Êàðóñü Êàãàíåö) ²âàíî¢ñê³ ïàçíà¸ì³¢ñÿ ¢ ÿãî áðàòà, ëåêàðà Àìáðîç³ÿ, ÿê³ ¢ 1901 ã. æû¢ ³ ïðàöàâà¢ ó Ë³äçå. Âàöëà¢ ïàñÿáðàâà¢ ç àáîäâóìà ³ íå¢çàáàâå íàìîâ³¢ ³õ çàíÿööà áåëàðóñêàé âûäàâåöêàé äçåéíàñöþ, ïåðøàãà - ÿê à¢òàðà, äðóãîãà - ÿê ô³íàíñàâàãà ñïîíñàðà. Àáîäâà Êàñòðàâ³öê³ÿ ¢âàõîäç³ë³ ¢ ñóïîëêó "Êðóã áåëàðóñêàé íàðîäíàé ïðàñâåòû ³ êóëüòóðû", ñòâîðàíóþ ²âàíî¢ñê³ì[6].

Ñÿðîä ³íøûõ âûäàííÿ¢ ó 1904 ã. "Êðóã ..." âûäà¢ çáîðí³ê "Êàçê³"[7]. Ã³ñòîðûê Þðû Òóðîíàê ë³÷û¢, øòî âûäàííå çáîðí³êà "Êàçê³" áûëî ïàäðûõòàâàíà äà äðóêó Êàç³ì³ðàì, à ô³íàíñàâàëàñÿ ÿãî áðàòàì, Àìáðîç³åì Êàñòðàâ³öê³ì, ÷ûå ³í³öûÿëû "À. Ê." àïûíóë³ñÿ íà òûòóëüíûì àðêóøû êí³æê³. "Êàçê³" ïàñóòíàñö³, áûë³ ïåðàäðóêî¢êàé íåêàòîðûõ íàðîäíûõ òâîðà¢, ñàáðàíûõ ðàñåéñê³ì ýòíîãðàôàì Ï.Â. Øýéíàì[8].

Àìáðîç³ÿ Êàñòðàâ³öêàãà íÿìà ¢ àäðàñ-êàëåíäàðàõ ïà÷àòêó XX ñò. Â³ëåíñêàé ãóáåðí³, òàìó ìîæíà çðàá³öü âûñíîâó, øòî ¸í çàéìà¢ñÿ ¢ Ë³äçå ïðûâàòíàé ëåêàðñêàé ïðàêòûêàé.

Àêðàìÿ ïðàöû ö³êàâ³¢ñÿ ¸í ³ ãðàìàäñêàé äçåéíàñöþ. Ó ñóâÿç³ ç âûáàðàì³ ¢ Äçÿðæà¢íóþ äóìó Ðàñ³³ â³ëåíñêàÿ ãàçåòà "Êóð'åð Ë³òî¢ñê³" ïàäðàáÿçíà ðàñêàçâàëà ïðà ñòâàðýííå "Çâÿçó çåìëå¢ëàäàëüí³êà¢" Ë³äñêàãà ïàâåòà. 15 ñòóäçåíÿ àäáû¢ñÿ àãóëüíû ñõîä, íà ÿê³ì àêðàìÿ çåìëå¢ëàäàëüí³êà¢, ç ìà¸íòêà¢ áûë³ çàïðîøàíû ³ ïðàäñòà¢í³ê³ äà ïàðàôêà¢ *"äëÿ ðàøýííÿ ïûòàííÿ ïðà ïàëÿïøýííå ïîáûòó ñåëüñê³õ ïðàöà¢í³êî¢ ç óë³êàì ³íòàðýñà¢ ãàñïàäàðî¢. Ïðýç³äýíòàì êàì³òýòà "Çâÿçó çåìëå¢ëàäàëüí³êà¢" âûáðàíû Â³òîëüä Äà¢êøà, â³öà-ïðýç³äýíòàì Óëàäç³ìåð ßòà¢ò, ñàêðàòàðîì* ***À. Êàñòðàâ³öê³****"*[9]. ßê áà÷ûì, ó 1906 ã Àìáðîç³ Êàñòðàâ³öê³ æû¢ ¢ Ë³äçå.

Âÿäîìà, øòî ¢ ïåðûÿä 1901-1920 ãã. Àìáðîç³ Êàñòðàâ³öê³ àêðàìÿ Ë³äû ïðàöàâà¢ ëåêàðàì ó Ìåíñêó ³ Ñâÿíöÿíàõ. Ìåíàâ³òà ¢ Ìåíñêó ¢ 1908 ã. íàðàäç³¢ñÿ ñûí Äàí³ýëü[10].

²ñíóå ìåðêàâàííå, øòî Àìáðîç³ Êàñòðàâ³öê³ ¢ 1916-1917 óäçåëüí³÷à¢ ó ìåíñê³ì àääçåëå Êàì³òýòà äàïàìîã³ àõâÿðàì âàéíû ³ ¢ ñàêàâ³êó 1917 áû¢ ñòàðøûí¸ì Ç'åçäà áåëàðóñê³õ íàöûÿíàëüíûõ àðãàí³çàöûé ó Ìåíñêó. Àëå íàñàìðý÷ ãàâîðêà ³äçå ïðà ÿãî áðàòà Êàç³ì³ðà[11].

Ñÿì’ÿ Àìáðîç³ÿ Êàñòðàâ³öêàãà

Ìîæíà çóïý¢íåíàñöþ öâåðäç³öü, øòî ¢ 1918 ã Àìáðîç³ Êàñòðàâ³öê³ æû¢ ó Ë³äçå, áî ¢ êàñòðû÷í³êó 1918 ã. ¸í ðàçàì ç ñûíàì Ñàìóýëåì ç'ÿ¢ëÿ¢ñÿ ñÿáðàì ïîëüñêàé Ñàìààáàðîíû Ë³ä÷ûíû[12].

Áàöüêà ³ ñûí Êàñòðàâ³öê³ÿ âûçíà÷ûë³ñÿ ïàä ÷àñ ïàäçåé âàêîë Ëÿá¸äê³ ²âàíî¢ñê³õ. Ç³ìîé 1918-1919 ãã. ó ñóñåäí³ì ç Ëÿá¸äêàé ìà¸íòêó Ãóðíîôåëü áûëà áàçà âàéñêîâûõ àääçåëà¢ ïîëüñêàé Ñàìààáàðîíû. Íà ïà÷àòêó ñòóäçåíÿ àääçåëû Ñàìààáàðîíû ïàñïðàáàâàë³ âûá³öü ç Ë³äû áàëüøàâ³êî¢, àëå ïàõîä íà Ë³äó íå ¢äà¢ñÿ.

Ïàñëÿ ãýòàãà, 9-û Ë³äñê³ êîííû àääçåë Ñàìààáàðîíû, ç ìýòàé âûâåäê³ ¢ áîê Ë³äû, ñòàëà çíàõîäç³¢ñÿ ¢ ìà¸íòêó Ëÿá¸äêà. 15 ñòóäçåíÿ 1919 ã., àòðàä ÷ûðâîíûõ, ÿê³ íàë³÷âà¢ 300 äîáðà ¢çáðîåíûõ ëþäçåé ³ ìå¢ íåêàëüê³ êóëÿì¸òà¢, íà âàçàõ íàê³ðàâà¢ñÿ ¢ áîê Âàñ³ë³øàê. 16 ñòóäçåíÿ, íî÷÷ó, êàë³ íà âàðöå çíàõîäç³¢ñÿ 16-ãàäîâû ã³ìíàç³ñò óëàí Ñàìóýëü Êàñòðàâ³öê³, à ïðû êàíþøí³ - Ëÿâîí Áàðòàøýâ³÷, ÷ûðâîíûÿ íààáë³ç³ë³ñÿ äà Ëÿá¸äê³. Çà¢âàæû¢øû áàëüøàâ³êî¢, âàðòàâûÿ ïà÷àë³ ñòðàëÿöü, àëå ¢âåñü Ë³äñê³ àääçåë ñïà¢ ó ñâà¸é êàçàðìå. Íå áà÷à÷û ñóïðàö³âó ç ïîëüñêàãà áîêó, ÷ûðâîíûÿ ¢âàðâàë³ñÿ íà ïàäâîðàê, óçÿë³ ¢ ïàëîí Áàðòàøýâ³÷à ³ ïàðàíåíàãà Êàñòðàâ³öêàãà ³ çàíÿë³ êàíþøíþ ç êîíüì³. Ïàñëÿ áëûòàíàãà íà÷íîãà áîþ, 9-û êîííû àòðàä ë³äñêàé Ñàìààáàðîíû áû¢ ðàçá³òû - óöÿêë³ òîëüê³ 4 ÷àëàâåê³, 6 óëàíà¢ áûëî çàá³òà, 7 óçÿòà ¢ ïàëîí, ó ðóê³ ÷ûðâîíûõ òðàï³ë³ 19 êîíåé ³ 5 000 ìàðàê.

17 ñòóäçåíÿ àääçåëû Ñàìààáàðîíû ç Ãóðíîôåëÿ äàéøë³ äà Ø÷ó÷ûíà, àëå ÿø÷ý âå÷àðàì 16 ñòóäçåíÿ äîêòàð Àìáðîç³ Êàñòðàâ³öê³ íà äâóõ ïàðàêîííûõ ñàíÿõ ïðûâ¸ç ç Ëÿá¸äê³ ¢ Ãóðíîôåëü öåëû çàã³íó¢øûõ: õàðóíæàãà Ñòóôàíà Êðûäëÿ, êàïðàëà Þçàôà Ìåéëóíà, êàïðàëà Ñòàí³ñëàâà Øàëåâ³÷à ³ ¢ëàíà¢ Þëüÿíà Ë³á³õà, Â³êòàðà Øêîïà ³ Ñòàí³ñëàâà Âàéöÿõî¢ñêàãà. Ïà ¢ñïàì³íàì â³äàâî÷öà¢, çíåøí³ âûãëÿä çàã³íó¢øûõ ìàðîç³¢ êðî¢ ó æûëàõ. Âûêàëàòûÿ øòûêàì³ âî÷û, íà ãðóäçÿõ êîæíàãà çÿñÿòê³ ðàí, ïàêðûòûÿ çàï¸êëàéñÿ êðûâ¸þ, óñå ðàçäçåòûÿ äàãîëà[13]. À¢òàð êí³ã³ ïðà Ë³äñêóþ Ñàìààáàðîíó Äç³÷êàíåö ï³ñà¢, øòî ïàä÷àñ ïðàöû íàä êí³ãàé, ñÿðîä ³íøûõ, ¸í êàðûñòà¢ñÿ ³ àñàá³ñòûì³ ¢ñïàì³íàì³ äîêòàðà Àìáðîç³ÿ Êàñòðàâ³öêàãà[14].

Äçå ïðû ãýòûõ ïàäçåÿõ õàâàëàñÿ ñÿñòðà Âàöëàâà ²âàíî¢ñêàãà Àëåíà - ïåðøàÿ áåëàðóñêàÿ íàñòà¢í³öà íà Ë³ä÷ûíå, ÿêàÿ ¢ òîé ÷àñ çàñòàâàëàñÿ ¢ Ëÿá¸äöû, íåâÿäîìà.

Ç ëåòà 1920 ã. Àìáðîç³ Êàñòðàâ³öê³ æû¢ ó Âàðøàâå, ó 1925 ã., ïý¢íà, ÿê âàéñêîâû àñàäí³ê, àòðûìà¢ ãàñïàäàðêó ¢ Áåëàãðóäçå ïàä Ë³äàé, äçå àêðàìÿ ÿãî øìàò àñàäí³êà¢ ìåëà çÿìåëüíûÿ íàäçåëû, ³ ¢ ñóâÿç³ ç ãýòûì ó âåðàñí³ 1926 ã., òóò íàâàò ïà÷à¢ äçåéí³÷àöü ÷ûãóíà÷íû ïðûïûíàê[15].

Ïàì¸ð Àìáðîç³ Êàñòðàâ³öê³ ¢ 1937 ã ó Áåëàãðóäçå[16].

Ïàä÷àñ Äðóãîé ñóñâåòíàé âàéíû ñûí Àìáðîç³ÿ - Ñàìóýëü Êàñòðàâ³öê³ ñóïðàöî¢í³÷à¢ ç Âàöëàâàì ²âàíî¢ñê³ì ó áåëàðóñê³õ ñïðàâàõ. ²âàíî¢ñê³ äààâÿðà¢ ñûíó ñâàéãî ñÿáðà, áî äîáðà âåäà¢ ãýòóþ ñÿì'þ. Òðýáà ñêàçàöü íåêàëüê³ ñëî¢ ³ ïðà ãýòàãà ÷àëàâåêà, òûì áîëüø, øòî 4 ñíåæíÿ 1902 ã. ¸í íàðàäç³¢ñÿ ¢ Ë³äçå. Ó 1915-1918 ãã. Ñàìóýëü Àíäðýé Êàñòðàâ³öê³ âó÷û¢ñÿ ¢ ìåíñêàé ã³ìíàç³[33]. ßê ìû áà÷ûë³ âûøýé, óäçåëüí³÷à¢ ó ë³äñêàé Ñàìààáàðîíå ³ íåéê³ì ÷ûíàì, ïàðàíåíû, áû¢ âûêóïëåíû ¢ ÷ûðâîíûõ ç ïàëîíó. Ïîòûì ñëóæû¢ ó Âîéñêó Ïîëüñê³ì, ñêîí÷û¢ øêîëó ïàäõàðóíæûõ ó Âàðøàâå, ó ñíåæí³ 1921 ã çâîëüíåíû ¢ çàïàñ. Ó 1923 ã âûâó÷à¢ ïðàâà âà ¢í³âåðñ³òýöå Ñòýôàíà Áàòîðûÿ ¢ Â³ëüí³. Ó 1930-õ ãã. ïðàöàâà¢ ó Âàðøà¢ñêàé çÿìåëüíàé ïàëàöå. Ïåðàä ñàìàé âàéíîé ïàñÿë³¢ñÿ ¢ Â³ëüí³. Ïàñëÿ âåðàñí¸¢ñêàé êàìïàí³³ 1939 ã. íÿäî¢ã³ ÷àñ õàâà¢ñÿ ¢ Â³ëüí³, à ïàä êàíåö 1939 ã. ïðûåõà¢ ó Âàðøàâó, ñóïðàöî¢í³÷à¢ ç áåëàðóñê³ì ïàäïîëëåì ³ ÀÊ. Ó ë³ïåí³ 1944 ã. àòðûìà¢ çâàííå ìà¸ðà çàïàñó. Ïàñëÿ Âàðøà¢ñêàãà ïà¢ñòàííÿ àïûíó¢ñÿ ¢ ëàãåðû ïàëîííûõ Ëÿìñäîðô, çàòûì Âîëäýíáåðã. Ñà ÷ýðâåíÿ 1945 ã. ñëóæû¢ ó àõî¢íûõ ðîòàõ ó Ãåðìàí³³. Äýìàá³ë³çàâàíû ¢ 1948 ã., ýì³ãðàâà¢ ó Àðãåíö³íó. Ïàì¸ð 12.08.1953 ã ó Áóýíàñ-Àéðýñå[17].

Ñûí Àìáðîç³ÿ Êàñòðàâ³öêàãà Ñàìóýëü Êàñòðàâ³öê³

Ñàìóýëü Êàñòðàâ³öê³ áû¢ æàíàòû ç ñÿñòðîé ñëûííàãà ë³äñêàãà êðàÿçíà¢öà Àíòîíà Ïðûáûòê³ Àë³íàé (1913 ã. í.). ßå ìàö³ Åâà Ïðûáûòêà (1885 ã. í.) ç Àë³íàé Êàñòðàâ³öêàé, ç ñûíàì³ Àë³íû ³ Ñàìóýëÿ Êðûøòàôàì Íàðûìóíäàì (1936 ã í.) ³ Àëÿêñàíäðàì Êàðàëåì (1938 ã. í.), à òàêñàìà ðàçàì ç ìàëîäøàé ñÿñòðîé Àë³íû ßäâ³ãàé (1918 ã í.) ³ áðàòàì ßíóøàì (1923 ã í.), âÿñíîé 1940 ã. áûë³ âûñëàíû ¢ Êàçàõñòàí. Âÿäîìà, øòî ¢ 1941 ã. Àë³íà Êàñòðàâ³öêàÿ çíàõîäç³ëàñÿ ¢ øï³òàë³ äëÿ íåðâîâàõâîðûõ íà ñòàíöû³ Àëÿêñååâêà, à ¢ 1942 ã ðàçàì ç ñÿñòðîé ïðàöàâàëà ðàáî÷àé ó ãåàëàã³÷íàé ýêñïåäûöû³ ïà ïîøóêó íàôòû. Ó 1946 ã ÿíû ¢ñå âûåõàë³ ¢ Ïîëüø÷ó[18].

[1] Ñàêàëî¢ñêàÿ À. Ñ. Êàëüâàðûÿ. Ì³íñê, 1997. Ñ. 90.
[2] Òóðîíàê Þðû. Ìàäýðíàÿ ã³ñòîðûÿ Áåëàðóñ³. Â³ëüíÿ, 2008. Ñ. 253.
[3] Òàì æà. Ñ. 27.
[4] Òàì æà. Ñ. 49.
[5] Òàì æà. Ñ. 20.
[6] Òàì æà. Ñ. 47.
[7] Òàì æà. Ñ. 48.
[8] Òóðîíàê Þðû. Âàöëà¢ ²âàíî¢ñê³ ³ àäðàäæýííå Áåëàðóñ³. Ì³íñê, 2006. C. 48-49.
[9] Kuryer Litewski ¹ 21, 26 stycznia (8 lutego) 1906.
[10] Czeslaw Malewski. Rody i herby szlacheckie na Litwie (XV). [Ýëåêòðîííû ðýñóðñ]. Ðýæûì äîñòóïó: http://archiwum2000.tripod.com/522/malew.html - äàòà äîñòóïó: 06.05.2019.
[11] Ãë: Ñìàëÿí÷óê À. Ðàìàí Ñê³ðìóíò (1868-1939): æûööÿï³ñ ãðàìàäçÿí³íà Êðàþ. Ì³íñê, 2018. Ñ. 267.; 269.; 273.
[12] Äç³÷êàíåö Þçàô. Ñàìààáàðîíà Ë³äñêàé çÿìë³. Ë³äà, 2010. Ñ. 24.
[13] Òàì æà. Ñ. 62.; 64-69.
[14] Òàì æà. Ñ. 97.
[15] Slowo ¹ 204 (1214), 2 wrzesnia 1926.
[16] Òóðîíàê Þðû. Ìàäýðíàÿ ã³ñòîðûÿ Áåëàðóñ³. Ñ. 253.
[17] Òóðîíàê Þðû. Âàöëà¢ ²âàíî¢ñê³ ³ àäðàäæýííå Áåëàðóñ³. Ñ. 132 - 133.; 141.; 167.
[18] Øûìÿëå³â³÷ Ì³õàë. Âûñÿëåííå ¢ Êàçàõñòàí ó 1940 ã. çíà÷íàé ÷àñòê³ æûõàðî¢ Ë³äñêàãà ïàâåòà // ÀÑÎÁÀ ² ×ÀÑ. Áåëàðóñê³ á³ÿãðàô³÷íû àëüìàíàõ. Âûïóñê 8. Ì³íñê, 2018. Ñ. 174.

Íîñüá³òû ñâÿòëà ¢ òâîðàõ Ñâÿòëàíû Ðàìàíàâàé

Ó ìåæàõ äçåéíàñö³ êëóáà "Ïðàìîâà" íà ñÿäç³áå ÒÁÌ ó Ìåíñêó àäáûëàñÿ òâîð÷àÿ âå÷àðûíà ïàýòê³ Ñâÿòëàíû Ðàìàíàâàé ³ àäêðûöö¸ âûñòàâû ÿå ìàñòàöê³õ òâîðࢠ"Ðîäíûÿ âîáðàçû".

Ñâÿòëàíà Äçì³òðû嬢íà Ðàìàíàâà íàðàäç³ëàñÿ ¢ â¸ñöû Ïîêàòü ×à÷ýðñêàãà ðà¸íà ¢ 1965 ãîäçå ¢ øìàòäçåòíàé ñÿì'³. Ïàä óçäçåÿííåì ïðûãàæîñö³ ïðûðîäû, äóøý¢íàé öÿïëûí³ ðîäíûõ ó ÿå ïà÷àë³ ïðàÿ¢ëÿööà ïàýòû÷íû ³ ìàñòàöê³ òàëåíò. Áåëû àðêóø ïàïåðû ³ àë¸âàê áûë³ äëÿ ÿå ëåïøûì³ ñÿáðàì³. Ñâàþ äç³öÿ÷óþ ñïîâåäü ÿíà äàâÿðàëà ³ì. Äçÿ¢÷ûíó ö³êàâ³ëà ë³òàðàòóðà, ñâàå âåðøû ÿíà äàñûëàëà ¢ ÷àñîï³ñ "Áÿðîçêà". Ó ï³ÿíåðñê³ì ëàãåðû "Çóáðàíÿ" Ñâÿòëàíà ïàçíà¸ì³ëàñÿ ç Àëåñåì Áàäàêîì ³ âûçíà÷ûëà ñâîé äàëåéøû øëÿõ.

Ó ÷àñ âó÷îáû íà æóðôàêó ÁÄÓ ÿíà àäíà÷àñîâà ïà÷àëà çàéìàööà ¢ ìàñòàöêàé ñòóäû³ Àëåñÿ Êâÿòêî¢ñêàãà. Ó 1987 ãîäçå Ì³õàë Òàë³÷êà çàïðàñ³¢ Ñâÿòëàíó íà âå÷àðûíó, ³ ÿíà äàëó÷ûëàñÿ äà Òàâàðûñòâà ìàëàäûõ ë³òàðàòàðࢠ"Òóòýéøûÿ", ÿêîå àäûãðàëà çíà÷íóþ ðîëþ ¢ òâîð÷ûì ³ äýìàêðàòû÷íûì æûöö³ Áåëàðóñ³ íàïðûêàíöû 80-õ ãàäî¢.

¨é çàïîìí³ëàñÿ, ÿê âûðàçíà ÷ûòࢠñâàå âåðøû Àíàòîëü Ñûñ, ÿê çá³ðàë³ñÿ òàäû ¢ ñòóäýíöê³ì ³íòýðíàöå Àëåñü Áÿëÿöê³, Àäàì Ãëîáóñ, Àëåñü Àðêóø, Ëþäì³ëà Ñ³ëüíîâà ³ ³íøûÿ. ²õ ãàëî¢íûì ïàêë³êàííåì áûëî ï³ñàöü ³ âûñòóïàöü ïà-áåëàðóñêó.

Ïàñëÿ çàêàí÷ýííÿ ÁÄÓ Ñâÿòëàíà Ðàìàíàâà ïðàöàâàëà ¢ ðýäàêöû³ ãàçåòû "²íòýãðàë", ñóïðàöî¢í³÷àëà ç "Êðàÿçíà¢÷àé ãàçåòàé", ï³ñàëà íàðûñû ïðà ìàñòàêî¢ ó ãàçåòó "Êóëüòóðà". Ìîöíà ïà¢ïëûâࢠíà ÿå ³ìêíåííå äà äàëåéøàé ïðàöû ¢ æûâàï³ñå ìàñòàê ³ ïåäàãîã Ì³êàëàé Àëÿêñàíäðàâ³÷ Øóëÿêî¢ñê³, ÷àëàâåê äîáðàé ³ ÷óëàé äóøû, ÿêîãà âåëüì³ ëþá³ë³ äçåö³. Íà âûñòà¢êàõ ó Ïàëàöû ìàñòàöòâࢠÿå ¢ðàæâàë³ êàðö³íû Ãà¢ðû³ëà Âàø÷àíê³, Ëåàí³äà Ø÷àìÿë¸âà, ÿíû ñôàðìàâàë³ ÿå ñâåòàïîãëÿä ³ ñâåòàáà÷àííå. Çàö³êàâ³ë³ ïðàöû Àëåíû Ê³ø ³ Ëàðûñû Æóðàâîâ³÷. Ìàñòàöêàå ñïàñö³æýííå ñâåòó ïðàç âîáðàç ñòàëà ¸é áîëüø áë³çê³ì.

À ¢ ïàýç³³ íàäàâàëà ³ìïýòó ñÿñòðà Ëàðûñà Ðàìàíàâà - à¢òàðêà çáîðí³êࢠâåðøࢠ"Àääàé àñàëîäó Áîãó", "Ïòóøê³ ³ ðûáû", "Ñâÿòàÿ âàäà".

- Ìû ç ñÿñòðîé ¢ñ¸ æûöö¸ íàòõíÿåì ³ äàïà¢íÿåì àäíà àäíó. Ëàðûñà Ðàìàíàâà ¢äçåëüí³÷àëà ¢ Ãîìåëüñêàé "Òàëàöý" ðàçàì ç Ñÿðãååì Äóáࢠöîì ³ Òàööÿíàé Ñàïà÷. ßíà ïðàöóå âÿäó÷ûì íàâóêîâûì ñóïðàöî¢í³êàì Âåòêà¢ñêàãà ìóçåÿ íàðîäíàé òâîð÷àñö³, âûâó÷àå íàðîäíûÿ òðàäûöû³, óçíà¢ëÿå òðàäûöûéíûÿ àáðàäû, óäçåëüí³÷àå ¢ êàíôåðýíöûÿõ, âûäàëà çáîðí³ê ýòíàãðàô³÷íûõ íàðûñࢠ"Íà ìÿæû ìåæà¢". Öÿãà äà ïðûãîæàãà ñëîâà íàì ïåðàäàëàñÿ àä áàöüê³ ³ äçåäà, - ðàñïàâÿëà ñï. Ñâÿòëàíà.

Ó 2012 ãîäçå Ñâÿòëàíà Ðàìàíàâà ñêîí÷ûëà ôàêóëüòýò ýñòýòû÷íàãà âûõàâàííÿ ÁÄÏÓ ³ìÿ Òàíêà, ó 2013 ãîäçå âó÷ûëàñÿ ¢ àñï³ðàíòóðû ¢ ÁÄÀÌ ³ äàñëåäàâàëà æàíð à¢òàïàðòðýòà ¢ áåëàðóñê³ì æûâàï³ñå. Ñïàäàðûíþ Ñâÿòëàíó õâàëþå òýìà äóõî¢íàãà ñàìà¢äàñêàíàëåííÿ.

Ñÿðîä òâîð÷ûõ àñîáࢠ- ìàñòàêî¢, ïàýòà¢, ï³ñüìåíí³êࢠ- ÿíà øóêàå ëþäçåé, ðîäíûõ ¸é ïà äóõó, íàòõíÿåööà ³õ äçåéíàñöþ ³ ï³øà ³õ âîáðàçû. Øýðàã ÿå âåðøࢠìàþöü ïðûñâÿ÷ýíí³ ìàñòàêàì: Ëåàí³äó Ø÷àìÿë¸âó, Óëàäç³ì³ðó Ñóë³êî¢ñêàìó, Óëàäç³ì³ðó Ïðàêàïöîâó.

"Ìàñòàê ³ âåæà, ³ æûöö¸,
²âå÷íû ñíåã, áÿëþòê³, ïåðøû,
²âå÷íû ïîøóê - àäêðûöö¸,
Ðàäç³ìû äóõó - ñìàã³ ñýðöà."

Íà âûñòàâå íà ñÿäç³áå ÒÁÌ Ñâÿòëàíà Ðàìàíàâà ïðàäñòàâ³ëà ïàðòðýòû Ëþäì³ëû Ñ³ëüíîâàé, Ðûãîðà Ñ³ò³öû, Ñÿðãåÿ Ïëûòêåâ³÷à, Óëàäç³ì³ðà Íÿêëÿåâà.

Íå÷àêàíàé ³ ø÷ûðàé áûëà ñóñòðý÷à ãåðîÿ ïàðòðýòà ñà ñâà³ì ìàñòàöê³ì âîáðàçàì. Âÿäîìû ôîòàìàéñòàð Ñÿðãåé Ïëûòêåâ³÷, ÿê³ êîæíû òûäçåíü ïàäûìàåööà íà êâàäðàêîïòàðû, êàá óçÿöü ó àá'åêòû¢ ðà÷óëê³, âûñï³, ïòóøàê ³ çâÿðî¢, ïðûéøî¢ íà ñóñòðý÷ó ñà ñâà¸é êàëÿæàíêàé, óáà÷û¢ íà ïàëàòíå ñàìîãà ñÿáå ³ ¢ñì³õíó¢ñÿ. À ïîòûì íàï³ñࢠó Ôýéñáóêó: "Âîñü òàê æûâåø, ïðàöóåø ³ íå âåäàåø, øòî ïðà öÿáå ³ñíóå òâîð íàðîäíàãà ìàñòàöòâà!"

Óñ³ì ïðûñóòíûì áûëî ö³êàâà ïàñëóõàöü ïðà íîâû âÿë³ê³ ³íòýðíýò-ïðàåêò Ñ. Ïëûòêåâ³÷à "Ïëàíåòà Áåëàðóñü", ÿê³ àá'ÿäíî¢âàå çâåñòê³ ïðà ïîìí³ê³ àðõ³òýêòóðû ç ³õ âûÿâàì³, ³íôàðìàöûþ ïðà êàøòî¢íûÿ òóðûñòû÷íûÿ àá'åêòû ³ ìàðøðóòû.

Ñïàäàðûíÿ Ñâÿòëàíà òàêñàìà ëþá³öü ïàäàðîæí³÷àöü, ìàëÿâàöü øûðîê³ÿ ïðàñòîðû ³ ðîäíûÿ äàðîã³, ñàêàâ³òóþ ðóíü ³ áóêåòû êâåòàê, áåëûõ ëåáåäçÿ¢ ³ äà¢ãàíîã³õ áóñëî¢.

Íà âå÷àðûíå âûñòóï³ë³ ñòàðøûíÿ Ìåíñêàé ãàðàäñêîé àðãàí³çàöû³ ÒÁÌ Àëÿêñàíäð Äàâ³äîâ³÷, âÿäîìû ãðàô³ê Ì³êîëà Êóïàâà, ê³ðà¢í³öà Öýíòðà ÿïîíñêàé êóëüòóðû Ìàñàêî Òàöóì³, Ñâÿòëàíà Áàãäàíêåâ³÷. Ìàñàêî-ñàí, ÿêîé Ñâÿòëàíà Ðàìàíàâà ïðûñâÿö³ëà ñâàå âåðøû, ðàñïàâÿëà ïðà ïåðàêëàäû òâîðࢠÌ. Áàãäàíîâ³÷à ³ ß. Êóïàëû íà ÿïîíñêóþ ìîâó.

Ýëà Äçâ³íñêàÿ,
ôîòà à¢òàðà.

1. Ñâÿòëàíà Ðàìàíàâà ³ Ñÿðãåé Ïëûòêåâ³÷; 2. Àëÿêñàíäð Äàâ³äîâ³÷, Ñâÿòëàíà Ðàìàíàâà ³ à¢òàð àðòûêóëà; 3. Ïàýòêà ïàäï³ñâàå êí³ãó "Ñìàðàãäàâû ðàé"; 4. Äûÿëîã âÿäîìû Ì³êîëà Êóïàâà ³ Ìàñàêî Òàöóì³.

Íå àä Ýçîïà, à àä ßçýïà

Ñâÿòî÷íàÿ íå÷àêàíêà

Óÿ¢ëÿåöå òàêîå! Âÿðòàþñÿ âå÷àðàì ç ïðàöû ³ òîëüê³ ïåðàñòóï³¢ ïàðîã êâàòýðû - ëþäöû ìàå ðîäíûÿ! Æîíê³ íå ïàçíàöü. Õàðàøóõà. Ïðûáðàëàñÿ - õîöü çíî¢ äà øëþáó.

"Çàéìåëà íåêàãà!" - ñöÿ¢ ãîðëà æàëåçíàþ ëàïàþ íåäàâåð, à ÿçûê òàê ³ ñâÿðá³öü, êàá ñêàçàöü íåêàëüê³ ëàñêàâûõ ñëî¢, ÿê³ÿ ìàþöü ïà÷àòàê íà ë³òàðó "áû" ³ "øû".

Òóò æîíêà ïëÿøêó ãàðýëê³ íà ñòîë, äà ÿå - òàëåðêó ç ãóðêàì³, ÿø÷ý òàãî-ñÿãî. Íàë³âàå ïà ïî¢íàé ÷àðöû, à ñàìà ïëà÷à ³ áëûòàíà - âÿäîìà, ðàäàñöü òàêàÿ! - òëóìà÷ûöü óñ¸. ßø÷ý ¢÷îðà ëàÿëàñÿ ñà ìíîþ, à çàðàç àáäûìàå, öàëóå, êàõàíûì íàçûâàå.

Î! Ãýòà ñàïðà¢äû ñâÿòà! Ç òàêîé íàãîäû íå ãðýõ ³ âûï³öü.

Âûï³ë³ ìû òóþ ïëÿøêó ãàðýëê³ ³ æîíêà ïàáåãëà ðàñïàâÿäàöü òóþ ðàäàñíóþ íàâ³íó äà ñóñåäçÿ¢, à ÿ ñõàï³¢ òýëåôîí ³ ïà÷ࢠòýëåôàíàâàöü çíà¸ìûì. Âàñ³ëþ, Àíäðýþ, Ì³êîëó ïàòýëåôàíàâà¢. À ÿê æà! Ñÿáðû. Êîëüê³ ðàçî¢ âûï³âàë³ ñóïîëüíà. Ìàí³, Ãàííå, Âîëüçå áëÿìêíó¢. Ïðàöóåì ðàçàì. ßê íå ïàäçÿë³ööà òàêîé íàâ³íîþ. ² øìàò ÿø÷ý êàìó òýëåôàíàâà¢. Íàâàò ãýòàìó - ³ìÿ ÿãî íå õà÷ó âûìà¢ëÿöü, - øòî êàõàíêó àäá³¢ ó ìÿíå. ¨í ñïà÷àòêó íå ïàâåðû¢: æàðòóþ ö³ ñóð'¸çíà? ßê³ÿ òóò ìîãóöü áûöü æàðòû, êàæó ÿ. Ïàñëÿ ãýòûõ ñëî¢ ¸í ìíå ïàâåðû¢, óçðàäàâࢠñÿ ³ ïààáÿöࢠçà¢òðà ïàñòàâ³öü ïëÿøêó.

À ÿø÷ý ðûçûêíó¢ - ïàòóðáàâࢠñâàéãî íà÷àëüí³êà. Ïðà¢äà, íå õàöåëàñÿ ðàá³öü ìíå ãýòàãà. Âåëüì³ íå õàöåëàñÿ, áî Áóãàð íàø íà ì³íóëûì òûäí³ ãàõíó¢ ìíå âûìîâó "çà áëàãîå ðàçóìåííå ñóòíàñö³ ïðààáëåìû". Ãýòà ÿ, äóðàíü, ó ãàëîñíàñöü ïàâåðû¢. Öÿãíó¢ ìÿíå ÷îðò çà ÿçûê ëÿïíóöü íà àãóëüíûì ñõîäçå: ÷àñ ¢æî çðàçóìåöü ãýòûì ãóëüòàÿì, ç÷ûéãî ìóëÿêà ÿíû æûâóöü...

Öÿïåð ìíå ¢ñ¸ çðàçóìåëà!

Ïÿòðî ²âàíàâ³÷ ñòðûìàíà ïàâ³òà¢ñÿ, âûñëóõࢠìÿíå ³ ïàâ³íøàâࢠç ãýòàé íàãîäû.

Âà ¢ñ³õ çíà¸ìûõ ñâÿòà; ³ ¢ ãýòàãà - íå õà÷ó âûìà¢ëÿöü ÿãî ³ìÿ - ñâÿòà, ³ ¢ Ïÿòðà ²âàíàâ³÷à - òàêñàìà ñâÿòà.

Óñå ìû ðàäóåìñÿ òàêîé ïàäçå³. Óðàç çàáûë³ñÿ ïðà ñâàå êðû¢äû, ñïðý÷ê³, ëàÿíê³, âûìîâû.

Ìû ø÷ûðà â³íóåì àäç³í àäíàãî ç ãýòûì Âÿë³ê³ì Äí¸ì.

Ñÿáðû ìàå! ²ÿ ¢ñ³õ âàñ â³íøóþ ç ãýòûì ñâÿòûì ³ ðàäàñíûì äí¸ì. ²ç óïý¢íåíàñöþ ìàãó ñêàçàöü: ïåðàáóäîâà ïåðàìàãëà ¢ íàñ êàí÷àòêîâà.

...Ñ¸ííÿ ¢ñå ìû àòðûìàë³ òàëîíû íà øêàðïýòê³.

1992 ã.

* * *

Ïàäàòêàâû ³íñïåêòàð:

- Âû õàöåë³ñÿ àä äçÿðæàâû áîëüøóþ ÷àñòêó ñâà³õ ïðûáûòêࢠ.

"Íîâû áåëàðóñ":

- ×óâàê, ÿ íå â³íàâàòû, øòî ¢ âàñ ãðàôà "ïðûáûòê³" òàêàÿ ìàëåíüêàÿ, íå ¢ñå íóë³ çìÿø÷àþööà.

ßçýï Ïàëóáÿòêà.

Ðýäàêòàð Ñòàí³ñëࢠÂàöëàâàâ³÷ Ñóäàí³ê

Çàñíàâàëüí³ê:
ÒÁÌ ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû.
Ïàñâåä÷àííå àá ðýã³ñòðàöû³ ¹ 908 àä 18 ñíåæíÿ 2009 ã. âûäàäçåíà Ì³í³ñòýðñòâàì ³íôàðìàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü.
Àäðàñ ðýäàêöû³:
231293, Ë³äñê³ ð-í, â. Äàë³íà.
Àäðàñ äëÿ ïàøòîâûõ àäïðà¢ëåííÿ¢:
231282, ã. Ë³äà-2, ï/ñ 7.
Å-mail: naszaslowa@tut.by

Ðýäàêöûéíàÿ êàëåã³ÿ:
Àëåíà Àí³ñ³ì, Þðàñü Áàá³÷, Þëÿ Áàæîê, Ìàðûÿ Áàðàâ³ê, Àëÿêñåé Êàðïåíêà, Ýëà Îë³íà, ²ãàð Ïðàêàïîâ³÷, Àëÿêñåé Ïÿòêåâ³÷, Ñòàí³ñëࢠÑóäàí³ê, Ïàâåë Ñöÿöêî, Ëþäâ³êà Òà¢ãåíü, Àëåã Òðóñà¢, Äçÿí³ñ Òóøûíñê³, Àëÿêñåé Øàëàõî¢ñê³.

http://nslowa.by/ http://naszaslowa.by/
http://pawet.net/ http://kamunikat.org/
http://tbm-mova.by/ http://belkiosk.by/

À¢òàðû öàëêàì àäêàçíûÿ çà ïàäáîð ³ äàêëàäíàñöü ïðûâåäçåíàé ³íôàðìàöû³. Ðýäàêöûÿ ðóêàï³ñû íå âÿðòàå.

Ãàçåòà íàäðóêàâàíà ¢ Ë³äñêàé äðóêàðí³.
231300, ã. Ë³äà, âóë. Ëåí³íñêàÿ, 23.
Âûäàâåö: Óñòàíîâà ³íôàðìàöû³ "Âûäàâåöê³ äîì ÒÁÌ".
Ãàçåòà ïàäï³ñàíà äà äðóêó 20.05.2019 ã. ó 17.00. Çàìîâà ¹ 1003.
Àá'¸ì 2 äðóêàâàíûÿ àðêóøû. Íàêëàä 1500 àñîáí³êࢠ.
Ïàäï³ñíû ³íäýêñ: 63865.
Êîøò ïàäï³ñê³: 1 ìåñ.- 2,37 ðóá., 3 ìåñ.- 7,11 ðóá.
Êîøò ó ðîçí³öó: ïà äàìîâåíàñö³.